

К АП чытае газеты, слухае радыё, адчувае імклівы пудс напаша жыцця, багата радаснымі падзеямі. І горад і вёска аднолькава заняты творчай працай. І нічога, што бязмежныя калгасныя прасторы яшчэ занесены снегам. Жыццё ні на хвілінку не спыняецца: налівацца свежымі сокамі, набіраючы новыя сілы перад вясной, карміць-ца-зямля. І працаўнікам калгаснай вёскі некалі адпачыць. Студэнцкі Пленум ЦК КПСС заклікае ўзяць новыя рубяжы ў сельскай гаспадарцы.

Паглядзіце, як руліва працуюць цяпер на фермах калгасныя і саўгасныя жылыводы, як старанна рамонтуюць тэхніку да выхаду ў поле механізатары, як заклопачаныя аграрыяны, бригадзіры, калгаснікі, распарабляючы планы вясновай сабы, як уважліва падлічваюць свае магчымасці, вышукваючы новыя рэзервы.

Адзін з надзейных рэзерваў далейшага ўдому сельскай гаспадаркі — гэта шырокае ўкараненне ў практыку дасягненняў навукі, вопыту перадавікоў — запявалаў новага ў калгаснай вёсцы. Іх многа, гэтых маякоў, якія асвятляюць шлях да багаці прадуктаў, да ўдому ўсіх галін сельскай гаспадаркі.

Слава і гонар вам, сціплыя працаўнікі вёскі! Гэта вы сваёй самаадданай працай набліжаеце светлы дзень камунізму. З вас, маякоў нашай часу, барць прыклад цяпер усе, хто хоча праславіць сваю Радзіму новымі здабыткамі ў працы.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў па студэнцкім Пленуме ЦК КПСС гаворыць: «Давайце возьмем арыентацыю на гэтыя маякі, возьмем правільны курс, не балбатуем, не абмяжоўваем агуднімыя запіскі: таварышы, рабіце гэта, будзьце свядомымі і г. д. А трэба самі ведаць метады работы перадавікоў, трэба самі вучыцца ў гэтых перадавых людзей, і не толькі вучыцца і заклікаць іншых браць прыклад з перадавікоў, але арганізавана дапамагаць ім стаць на ногі, правільна арганізаваць вытворчасць. Тады мы можам хутчэй ісці наперад».

Дапамагчы калгаснаму сялянству хутчэй ісці наперад заклікаюць таксама работнікі культурына фронце. У гэтай важнай нарэшце справе для іх адраваюцца невычэрпныя крыніцы. Рэзерваў тут сапраўды непацянчаны. Адным з дзейных сродкаў прапаганды перадавога вопыту з'яўляецца паказ калгаснікам, работнікам саўгасаў навукова-папулярных і сельскагаспадарчых фільмаў. І сапраўды, калі нашы кінафіліяты сур'ёзна ўсвядомілі ўсе важнасці ускладзеных на іх абавязкаў, яны зробіць сапраўды высакоронную справу — навучаць вопыту перадавікоў новыя тысячы працаўнікоў калгаснай вёскі.

Кіно — самы масавы від з усіх мастацтваў. У нашай рэспубліцы працуюць больш за тысячы сельскіх стаяцянараў і кінаперасоў. Калі ж след арганізацыі паказаў на сельскіх экранх фільмаў аб новым у калгаснай і саўгаснай вытворчасці, як уцягваюць будучы нашым кінамеханікам працаўнікі вёскі!

З гэтай мэтай міністэрства культуры і сельскай гаспадаркі рэспублікі праводзяць чарговы кінафестываль сельскагаспадарчых фільмаў на вёсцы з 15 лютага па 15 мая. Гэта, вядома, не значыць, што прапаганду сельскагаспадарчых фільмаў трэба абмежаваць выключна гэтым тэрмінам. Абавязак кожнага сельскага кінафіліяты — займацца прапагандай перадавога вопыту з дня на дзень, высвятляць, у чым маюць найбольшую патрэбу калгаснікі, і дамагацца таго, каб іх вачэй выконваліся.

Фестываль сёлета года набывае асаблівае значэнне, бо мае на мёце дапамагчы нашым калгасам і саўгасам выйсці на перадавыя рубяжы трыццаці года самігоддзя. Паспех фестываля, вядома, будзе залежаць ад таго, як органы і работнікі культуры, разам з сельскагаспадарчымі органамі, здолеюць на месцах арганізаваць гэтую справу. У рэдакцыю наступнага паведамлення аб тым, што ў раёдзе раёнаў рэспублікі дзейна рыхтаваліся да фестываля. У Бараніцкім раёне, напрыклад, сакратар райкома партыі тав. Савельеў гаворыць з кожным старэйшым калгасам аб тым, як лепш правесці фестываль, што для гэтага трэба зрабіць. У гэтую справу ўключылася і райсельгасінспекцыя. Агуднімыя намаганні распарабляюць планы правядзення фестываля ў кожным калгасе. У раёне штомесечна праводзіцца «дзень бригады», і заўсёды сельскія кінамеханікі выкарыстоўваюць гэтую ўдальчуну аўдыторыю — ставяць спецыяльныя фільмы. Амаль усе калгасы раёна заклічылі ўжо дагаворы на дэманстрацыю сельскагаспадарчых фільмаў.

У Бараніцкім раёне ёсць кінамеханікі, якія ўмеюць прапагандаваць сельскагаспадарчыя фільмы. Восем механікаў Рыгор Гулькевіч. Ён ставіць фільмы ў тры калгасы і ўжо ў студзені прадэманстраваў шэсць сеансаў такіх карцін. І кінамеханік Сіданан

### Памяці вялікага Кабзара

У рэспубліцы створан камітэт па правядзенню стагоддзя з дня смерці вялікага Кабзара — Тараса Шаўчэнка. У склад камітэта ўвайшлі К. К. Крапіва (старшыня), П. У. Броўка, Р. Я. Кісялёў, М. В. Дарашэвіч, Г. Н. Жабічкі, А. Т. Караткевіч, В. П. Несцяроў, У. У. Корш-Саблін, І. К. Казлоў, В. В. Бараніцкі, П. Ф. Глебкі, П. С. Пестрак.

Намеснікам таксама практычна мерпраемствам. У Мінску адбудзецца агульнагарадскі вечар. На прапрыемствах, у навучальных установах, у калгасных у першай адпалове сакавіка будуць чытацца лекцыі і даклады аб жыцці і творчасці Т. Шаўчэнка. У хатах-чыталнях, бібліятэках і рабочых клубах адбудуцца літаратурныя вечары. Па радыё і тэлебачанню будуць перадавацца гутаркі аб уплыве творчасці Кабзара на развіццё беларускай літаратуры і мастацтва, аб дружбе ўкраінскага і беларускага народаў.

Беларускае дзяржаўнае выдавецтва намяццё ажноўнае новае, найбольш поўнае выданне твораў Т. Шаўчэнка ў перакладзе на беларускую мову ў 1964 г. — да 150-годдзя з дня нараджэння вялікага песняра.

# ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАБЛЕННЯ СЯЗОУ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 13 (1547) | Аўторак, 14 лютага 1961 года | Цана 4 кап.

## ЗЯМЛЯ-ВЕНЕРА

Зямля і Венера... Халодны, бяскрайні Прасяг, быццам прорва, Сусвет раздзяліў. Адвечныя тайны, касмічныя тайны... Твай людзі, змяляе, на штурм іх пайшлі!

Зямля і Венера... Планеты-блізняты, — Іх нехта назваў гэта з даўняй пармы.

Сягоння вступіў нашай мармы крылатай У гэці спяшае да роднай сястры. Твай, карабель! Ад Краіны Саветаў Той шлях у Сусвет, да нязведаных зор.

Мінаюць часіны — мы верым у гэты Спрадвечнай разлуці далёкіх сясіёр.

Аркадзь МАРЦІНОВІЧ.

### Будні Віцебска

Вельмі ўжо мала выпускае Беларусь студыя хранікальна-дакументальнага фільмаў карцін і часопісаў у дапамогу працаўнікам сельскай гаспадаркі. І сёння, напрыклад, няма фільмаў аб вопіне многіх маякоў калгаснай вёскі. Тлумачыцца гэта тым, што вельмі ўжо марудна наараджаюцца сельскагаспадарчыя фільмы на студыі.

Есць у нашым жыцці шмат рэзерваў і ў гэтай справе. У Гомелі, Віцебску, Мінску і іншых гарадах і раённых цэнтрах рэспублікі працуюць самадзейныя кінастудыі. Саюз кінаматаграфістаў трэба дапамагчы гэтым энтузіястам. Тады ў нас з'явіцца на сельскіх экранх новыя фільмы аб лепшых людзях калгаснай вёскі. Трэба, каб у стварэнні новых фільмаў аб нашых маяках больш актыўны ўдзел прымалі журналісты і пісьменнікі, якія жывуць і працуюць у абласцах. Яны, безумоўна, ахвотна дапамогуць самадзейным аператарам і рэжысёрам напісаць сцэнарыі аб перадавых людзях нашай вёскі.

Нельга спадзявацца на самацёк, на тое, што кожны будзе дамагацца новых поспехаў у працы, кожны будзе пераймаць перадавога. Гэтай справы трэба займацца штодзённа і метаакіравана. Да гэтага заклікае нас партыя. І работнікі культурына фронце рэспублікі зрабіць усе, каб фестываль сельскагаспадарчых фільмаў прайшоў у Беларусі паспяхова, каб новыя тысячы маякоў яркім полёмам асвятлялі наш шлях да багаці.

### КУЛЬТУРНА-АСВЕТНАЙ РАБОЦЕ — ШЫРОКІ РАЗМАХ

## Дапамагае моладзь

На фасядзе сельскага клуба з'явілася афіша: «Сёння ў 6 гадзін вечара адбудзецца сустрэча з перадавымі сельскімі гаспадаркамі. Пасля канцэрта мастацкай самадзейнасці».

Калгаснікі сельгасінспекцыі «40 год Кастрычніка» гавораць: «Зноў нешта цікавае задумала наша Галія».

На сустрэчу сабралася столькі людзей, што з клуба давялося перайсці ў больш памяшканне школы, але і туды, як кажуць, не было дзе яшчэ ўпасці.

Пра свой вопыт работы расказалі старэйшы жылывод арцелі Цім Прушак, перадавая дзяржа Марыя Гур'яна, аграрны Алена Хатанка і інш. Пасля іграў музыка, доўга не змаўкалі песні. Апоўначы вярталіся калгаснікі дадому вясёлыя, задаволеныя.

А быў жа час, калі з наступленнем вясны ў Ямінску толькі і чуліся лялькавыя дзенькі п'яны, а на царкоўны святы справа не абходзілася без боі.

І вось пасля заканчэння Гродзенскага культурна-асветнага ўрабна аддзела культуры прыехала Галія Мафіеню.

— У нас, — сказала ёй, — два вакантныя месцы: у Талі і Ямінску. Куды жадаеце пайсці?

— У Ямінск, — цвёрда адказала дзяўчына.

— Што ты, — папырэдзілі ў аддзеле культуры Мафіеню. — Туды трэба чалавек не з тавім характарам. — А калі так настойвае, ідзі, толькі глядзі, каб пасля не плакала.

Але Галія не плакала. Праўда, цяжка было. Пачала работу камсамолька з таго, што стварыла савет клуба. У склад яго ўвайшлі работнікі сельскай вёскі, настаўнікі мясцовай школы, медыкі. На першым пасяджэнні быў складзены план работы. Аказалася, што ў Ямінску не такія ўжо людзі блага, як пра гэта гаварылі ёй. Яны ахвотна ўносілі прапановы, падказвалі новаму загадчыку, як лепш ажыццявіць работу.

І вось у клуб сабраліся калгаснікі на лекцыю аб культуры паводзі маладога савецкага чалавека. Настаўніца Тамара Тарасова гаварыла проста і шчыра, выкарыстоўвала мясцовыя факты, называла прозвішчы тых, хто дрэнна сабе паводзіць, хуліганіць, п'януецца. Некаторым у той вечар давялося чырванець ад сораму. Перад усёй грамадой настаўніца асуджала іх паводзіны.

Праз некалькі дзён у клубе калектыўна чыталі роман «Малая гвардыя». І так кожны вечар — усё новае і новае. То наладжвалі сустрэчы шамстаў і шахматыстаў, то гутарка на тэму дня...

Колькасць наведвальнікаў клуба расла іспына.

Задумалася Галія над тым, як стварыць гурткі мастацкай самадзейнасці. У клубе ёсць баян, гармонік, балалайка, гітары. Есць у вёсцы музыканты. На вечарыны можна было пачуць дасціпную прыпеўку, убачыць адмысловы танец. А вось на сцэне моладзь выступае не хоча.

Аднойчы вечарам Галія ўзяла балалайку, заграпа.

— Ды хіба не бачыш, што не настроена, — сказаў Уладзімір Сігай. — Дай настрою.

У клуб зашоў Сямён Жартун.

— Ды хіба гэта музыка, паказваючы на балалайку, — сказаў ён. — Дастань, Галія, баян.

### Трыбуна перадавога вопыту

За апошнія гады ў кінаабслугоўванні ў в. н. і населены і в. а. мы дамагліся некаторых поспехаў.

У нашым раёне — 13 кінастанцянараў і 12 сельскіх кінаперасоў. Эксплуатацыйны план за 1960 г. па ўсіх паказчыках выкананы дэталірова, да 15 снежня. У студзені бягучага года як гарадзкая, так і сельская кінасеткі працуюць не менш паспяхова. У нас няма энтузіястаў, майстроў сваёй справы, якія ўдзякавалі б формы і метады працы. Работнікі Пагосцкага стаяцянара — кінамеханік М. Гарбач, матарыст В. Гарданаўскі і загадчык клуба тав. Абазовіч — змагаюцца за званне бригады камуністычнай працы. Заняне за студзень выканалі на 151 працэнт. Выдатны паказчык у працы ў такіх кінасетках сельскай перасоў, як Я. Бульга, К. Янчукі, В. Свірыдовіч, А. Цырык, Н. Семіяніч, І. Саснавен, В. Лобач і інш. Яны перавыканалі месечны план.

Рыхтуючыся да сустрэчы XXII з'езду КПСС, кінамеханікі і матарысты на раённай нарадзе культурна-асветнага ўзрэдзі павышаныя сацыялістычныя абавязальнасці і прынялі зварот да ўсіх работнікаў кінасеткі Мінскай вобласці: яны заклікаюць выкарыстаць план адміністрацыі на дзень адкрыцця з'езду, а гадзінны да 44-й гадзінны Вялікага Кастрычніка.

У раёне тры бригады работнікаў кінасеткі (гарадскага стаяцянара, Пагосцкага і Капалецкага сельскіх

# НОВЫ ЭТАП У АСВАЕННІ КОСМАСУ

ПАВЕДАМЛЕННЕ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай даследаванняў касмічнай прасторы 12 лютага 1961 года ў Савецкім Саюзе ўдасканаленая многаступенчатая ракетай выведзен на арбіту цяжкі штучны спадарожнік Зямлі.

У той жа дзень з гэтага спадарожніка стартвала кіруемая касмічнай ракетай, якая вывела аўтаматычную міжпланетную станцыю на траекторыю да планеты Венера.

Аўтаматычная міжпланетная станцыя дасягне раёна планеты Венера ў другой палавіне мая 1961 года.

Асноўнымі задачамі гэтага пуску з'яўляюцца: праверка метадаў вываду касмічнага аб'екта на міжпланетную трасу, праверка звышдалёкай радыёсувязі і кіравання касмічнай станцыяй, удакладненне маштаба сонечнай сістэмы і правядзенне раду фізічных даследаванняў у космасе.

Апаратура, устаноўленая на борце міжпланетнай станцыі, працуе нармальна. Вага аўтаматычнай міжпланетнай станцыі складае 643,5 кілаграма.

Радыёперадачы з аўтаматычнай міжпланетнай станцыі вядуцца на частаце 922,8 мегагерца па камандах з Зямлі.

Аўтаматычная міжпланетная станцыя нясе вымпел з малюнкам Дзяржаўнага Герба СССР.

Назіранне за палётам аўтаматычнай міжпланетнай станцыі ажыццяўляецца спецыяльным вымяральных цэнтрам.

Паводле атрыманых даных, рух аўтаматычнай міжпланетнай станцыі адбываецца па арбіце, блізкай да разліковай.

12 лютага 1961 года ў 12 гадзін дня па маскоўскаму часу станцыя знаходзілася на адлегласці 126 тысяч 300 кіламетраў ад паверхні Зямлі над пунктам зямноў паверхні з географічнымі каардынатамі 86 градусаў 40 мінут усходняй даўжыні і 6 градусаў 04 мінуты паўночнай шырыні.

Паспяхова запуск касмічнай ракеты да планеты Венера пракадавае першую міжпланетную трасу да планет сонечнай сістэмы.

### Цудоўная ява нашых дзён

Гэтыя мары ніколі не пакідалі людзей на працягу ўсёй гісторыі чалавецтва. Колькі складзена легенд і міфаў рознымі народамі пра сямейныя адважныя палёты да Сонца, Месіца, зор. А людзі ў касмічную прастору людзі на крылах арла, на чароўных дыянах...

Вучоныя ўсіх краін і народаў істотна шукалі шляхі палёту ў адвечны, замкнёны, загадкавы Сусвет. На шляху да заваявання касмічнай прасторы зроблена нялічліва геніяльных адкрыццяў вучонымі розных краін. Але толькі сціплым рускім настаўніку з Калугі Канстанціну Эдуардавічу Шылькоўскаму належыць вялікі гонар — ён адкрыў людзям дарогу ў міжпланетную прастору. Яшчэ ў пачатку 900-х гадоў К. Э. Шылькоўскі апублікаваў у Пецярбургу працу, у якой даказаў, што толькі ракета можа паліцець у касмічную прастору.

З таго часу мінула больш паўстагоддзя. Вучоныя ўсіх краін і кантынентаў настойліва працавалі над стварэннем гэтай ракеты. І мы, савецкія людзі, нашыя дзіцячыя рускага вучонага, першыя ў свеце запустылі штучны спадарожнік Зямлі.

Гэтыя памяты дзень — 4 кастрычніка 1957 г. — залаты дзень гісторыі асваення касмічнай прасторы. Мінула не так ужо багата часу — крыху больш трох гадоў. А якіх выдатных поспехаў дасягнулі савецкія вучоныя, канструктары, інжынеры, рабочыя ў асваенні космаса! Ужо ў другім штучным спадарожніку ляцеў сабака Лайка.

Сёння на першым плане работы Дома культуры — прапаганда матэрыялаў студэнцкага Пленума ЦК КПСС, спабаронства ў гонар XXII з'езду КПСС.

Д. ЗІНГЕР.

### ГАЛОЎНАЯ МЭТА

Калгаснікі добра сустрэкаюць выступленні агітбрыгады ва ўсіх вёсках сельсавета. Апошняе выступленне адбылося ў вёсцы Масцішча (калас «Радзіма»). Яго праграма была накіравана супраць рэлігіі і перажыткаў мінулага. Пасля кароткай лекцыі «Рэлігія — дурман для народа» паказвалі кінематографічныя фільмы, «абяўляюцца» абразы, запальваюцца без запалак свечкі.

А потым была паказана п'еса Эдуарда Валасевіча «Луд». Актыўнасці клубу — дэсяцікласніцы Лёля Каворнік і Вера Гіраўка чыталі байкі на атэстычныя тэмы, а сястры Соія і Лена Арцімовы праспявалі частушкі.

Перасоўкі кніг ад бібліятэкі Усёлюбскага Дома культуры ёсць у вёсках Гіраўка і Шкелічы. У кожнай па 75—80 чытачоў. Бібліятэчку ў Шкелічах вядзе вялікі кінаголь, загадчык пачатковай школы Аляксандр Васільевіч Клімаў.

Сёння на першым плане работы Дома культуры — прапаганда матэрыялаў студэнцкага Пленума ЦК КПСС, спабаронства ў гонар XXII з'езду КПСС.

### З УВАГАЙ ДА КОЖНАГА ГЛЕДАЧА

ёсць спецыяльна абсталяваныя куткі кінагледача.

Нашы кінамеханікі і матарысты раз у квартал робяць справядзачу перад насельніцтвам у кожным пункце кінаабслугоўвання. Такім чынам, работа механіка забуды знаходзіцца пад кантролем грамадасці. Гледачы выказваюць прапановы і пажаданні, на аснове якіх кінамеханікі складаюць рэпертуарны план на наступны месяц. Заўвагі на фільмы для дзяцей узгаднююцца з настаўнікамі.

Добрая справа — кінаканферэнцыі. У мінулым годзе мы правалі востем такіх канферэнцыяў — у вёсках Багушавічы, Напавы, Пагост і інш. Спецыяльна запрашалі і тых гледачоў, якія рэдка наведвалі кіно. Цікаваасцю слухалі іны даклады аб сацыяльна-кінамастастве. У выніку стварыліся новыя актывны гледачы. Пачалі наведваць кіно нават тых калгаснікі, якія раней зусім не цікавіліся ім. Напрыклад, у в. Пагост наведвалі кінасеансаў, у раліку на аднаго гледача, складала ў 1959 г. 17 разоў, а ўжо ў мінулым годзе — 33.

Механікі і матарысты раскаваюць аб сваёй рабоце на пасяджэннях у кінакомпаў і сесіях сельсаветаў. Гэта дае магчымасць выявіць недахопы ў кінаабслугоўванні. Ліквідаваць іх часта дапамагаюць нам дэпутаты мясцовых Саветаў.

У мінулым годзе ў раёне пабудавана сем памяшканняў для электраураваў і пяць кінаапаратных у вёсках Падвалюва, Камены Барок, Мадзевічы, Высокая Гара, Багушавічы і інш.

Мы праводзім дні тэхнічнай і палітычнай вучобы кінаработнікаў. У

М. САКАУ, загадчык Бараніцкага раённага аддзела культуры.

# СЦЭНАРЫЙ — ПЕРШ ЗА УСЁ

Пытанне аб уздзе беларускіх пісьменнікаў у стварэнні сцэнарыяў мае не малую гісторыю. Яно востра стае яшчэ і тады, калі Беларуская кінастудыя працавала ў Ленінградзе; пачыналася з запрашэння пісьменніка стварыць сцэнарыі і канчалася тым, што сцэнарыі не ставіліся.

Амаль няма такога з беларускіх пісьменнікаў старэйшага пакалення, які б да вайны не спрабаваў сілы ў кінадраматургіі. Пасля сцэнарыі Пятрусь Броўка, Змітрок Вязуля, Міхась Зарэчкі, Янка Маёр, Рыгор Мурашка, Міхась Лынькоў і інш.

Пасля вайны, калі сталіся і да таго лепшыя пісьменнікі Беларусі пачалі стварыць першыя беларускія сцэнарыі і яны не маглі быць настолькі свабоднымі, дымк ад чым гэта сведчыць. Або аб фармальна-адносных да справы стварэння сцэнарыяў, а пачыналася з таго, каб сцэнарыі былі канцэптуальна правільна кіраўніцтвам сцэнарыяў, аднак, ад чого залежыць усё астатняе.

Не заўсёды на вышнім гэтым кіраўніцтва і сёння. На студыі ішчы не ўсе разумеюць, што не кожная тэма, не кожны факт рэалізацыі можа стаць сюжэтам кінафільма.

Часта ідэя і галоўны герой грамадска значныя, але патрабуюць апрацоўкі, а не драматычнага вырашэння. А мы ўсё ж пішам на гэтым матэрыяле сцэнарыі. Тады ў фільме пачынаецца статыка, доўгія маналогі, героі не сутыкаюцца ў барацьбе. Гэта часцей за ўсё з'яўляецца прычынай літаратурнага твора, прычынай якой у нас ішчы не распрацаваныя як след.

Беларуская студыя працягвае работу над тэмай Якуба Коласа («На востраў»). Цяпер стаяць другія сэрцы гэтай тэмы, якая ахоплівае перадаўчыны і турэмны перыяды імперыялістычнай вайны.

У сувязі з выхадом першай серыі фільма шмат спрэчак было аб тым, ці мелі права аўтары сцэнарыя адступіць ад літаратурнай першакрыніцы.

Твор Якуба Коласа — выдатная знапець, але імяна знапець, і трэба шчыра сказаць: вельмі цяжка паддацца драматычнаму ўвасабленню. І правільна робіць аўтары сцэнарыя А. Куляшоў і М. Лужанін, калі зыходзяць з эсісу і духу, а не літаратурнага твора Якуба Коласа. Яны не бачылі ішчыга апрацоўкі гэтай п'якавай ішчыцы. Тут трэба сымбальна даць мастацкі домкес. Інакш, калі прытрымлівацца толькі дакладнай інтэрпрэтацыі фактаў, як гэта рабілі некаторыя сцэнарыі аб Зой Касмамоўскай, даць фільм траіць сваё мастацкае дыханне.

Хочацца ішчы раз падкрэсліць, што кіраўніцтва сцэнарыяў праіснаваўшы вырашае вельмі многае, калі не ўсё, гэта відаць і па прыкладах сённяшняй работы студыі «Беларусьфільм».

Ужо амаль закончаны вытворчасць фільма «Выратаваны сіяць» па сцэнарыю Стадніока. Гэта фільм на зусім новай для беларускай кінамастацтва тэме: аб падвизі нашых салдат у першы дні Айчынай вайны. Рэжысёр І. Шульман нярэдка ставіць фільм, але гэтым тэмам, матэрыялу, з большым поспехам можна было б вырашыць на паставе рамана І. Мележа «Мінскі напрамак», твораў Шамякіна ці Кулакоўскага. Аднак фільм «Выратаваны сіяць» траіць лічыць поспехам студыі.

Горш справа з наступнай работай студыі — фільмам «Камсамольцы». Ён, праўда, ішчы не канчатковы. І тут толькі можна сказаць аб задуме і сцэнарыі.

«Камсамольцы» — чатыры нававы аб падвизі моладзі ў дні грамадзянскай вайны, у перыяд рэканструкцыі, у час Айчынай вайны і сёння. Сцэнарыі гэтых наваў, акрамя першай, пакідаючы уражанне выкладковых эпізодаў.

Зараз студыя мяркуе паставіць сцэнарыі А. Капліскай «Дзень, у які спайнаецца 30 год».

Аб чым сцэнарыі? Жанчына-мастак не хоча сядзець дома. Яна знайшла сабе заняткаў — кіруе мастацкім турэмкам на заводзе. А муж не пуськае яе на завод, Яна пакінула мужа, пасялілася ў інтэрнаце, а потым жыве ў маці. Пасля пазнаёмлівае з дзіцячым-выправаўчым і выйшла за яго замуж. Але на гэты раз яна ўжо не хоча, каб муж лётаў па самадзельцах, бо прафесія выправаўчых-кавалерый небяспечная. Каранячкі жывуць, сама стала такой жа абмежаванай машынай, у чым у свой час абвінавачвала свайго першага мужа. Што аўтар хоча сказаць пра сваю героіню? І наогул, чаму гэта за гераіня?

Адсутнасць у сцэнарыі спраўданага жыцця, глыбокай грамадскай праблемы — гэта такі недахоп твора, які нічым не можа кампенсаваць.

Наступны твор, якому, праўда, не адкрыта такая зьялёная вуліца, як сцэнарыю Капліскай, гэта «Наследнікі Маркаўца» М. Гаруева. Над ім ішчы трэба добра прапрацаваць, хоць па сваіх вартасцях ён куды вышэй за сцэнарыі Капліскай.

Рэшта сцэнарыяў — у рэзерве. Найбольш значныя з іх, якія заслужуюць увагі, гэта «Слававіны» Лароўскага, «Новая мыха» К. Губарэвіча і «Апошні хутар» (па апавесці Я. Брыля «Галы») Г. Бекарэвіча.

У рэзерве без яных перспектываў знаходзіцца сцэнарыі В. Віткі і У. Краўчанкі «Палескія зоркі», Андрэя Макаёнка «Вялікая небесная», І. Грамовіча «Прычылкі салаўя», П. Васілеўскага «Галасы жыцця», Алены Васілевіч «Партызанская жанка» і інш.

Клі ж рахунак можа прадаць нашай кінастудыі? Галоўнае, відаць, у тым, што яна ішчы не стала паспраўдана беларускай кінастудыяй, якая ў сваіх творах павіна адлюстроўваць гераізм нашага народа ў гады ваяны і яго ў мірыны час, паказаць абразы беларускіх рабочых, моладзі, паказаць дружбу нашага народа з вялікім рускім народам, даць абразы гераюў нашай гісторыі — Скарыны, Купалы, Каліноўскага, даць самабытную беларускую камедыю, экранізацыю, найбольш значныя ў драматычных адносных працівах твораў і г. д.

Вядома, нехта патрабаваць ад дырэктара студыі, сцэнарыя аддзела, рэжысёраў, каб яны замест аўтараў пісьменнікаў пісалі сцэнарыі, але мы можам патрабаваць, каб выбар твора для экранізацыі быў не выкладковы, каб з яго атрымаўся хваляючы, яркі фільм.

Мы можам патрабаваць, каб ужо ў працэсе абмеркавання зьяўкі пісьменніка кіраўніцтва студыі маглі пачаць апрацоўку тэмы, каб драматычна значнае, грамадска цікавае, актуальнае зьявіць у прапаванай тэме іх вартыя яна той гіганцкай працы, якую патрабуе сцэнарыі і фільм. І галоўнае, каб студыя мела сваю думку, а не ішла за модай, каб не заважвала сцэнарыяў па няяркіх у драматычных адносных творах.

Па творы І. Шамякіна «У добры час» быў зроблены сцэнарыі толькі таму, што быў створаны фільм «Кавалер Залатоў Зоркі». А трэба было наадварот: паставіць фільм па яго добрай кнізе «Крыніцы». Трэба, каб не валодаўліся са слабым, сцэнарыя «Есць у мяне мара» толькі таму, што хтосьці з рэжысёраў яго пахвалі, каб не траіць на гэты грошы, не глумілі галыя малодму зольнаму сцэнарысту. Каб не хатаўся за слабы сцэнарыі «Час дзяснян» — нашы дні толькі таму, што геалагічная тэма была моднай. Яна перастала быць моднай пасля таго, як не можа вялікага поспеху ў гледачы «Неадпраўленае пісьмо» і праваліўся «Муры Вангур».

Мы маем права патрабаваць, каб амплітуда азнак у студыі не была такою неверагоднай, як пры разглядзе сцэнарыя «Залатыя россыпы» М. Матукоўскага. Сцэнарыі так «самамысли», што ён зусім увяваў, а Дарчым, калі б на яго паклалі столькі энергіі, як на нававы «Камсамольцы», атрымаўся б цікавы фільм да боўле камсамола.

Мы маем права задаць і некаторыя пытанні. Няўжо ўсім аўтарам сцэнарыяў трэба звартацца за рэкамендацыяй да аўтарытэтных і няўжо без практычных, без рэкамендацыі наш сцэнарыі не знойдуць шлях да гледачы? І наогул, чаму такі недавер да беларускіх аўтараў, хваця яны студыі ні разу ішчы не падвадзілі?

У многіх рэжысёраў няма пачуцця перакананасці. Гады яны прыслухоўваюцца, прыгладваюцца і ні на чым канкрэтна спыніцца не могуць, пакуль іх не падкажа хто-небудзь.

А сцэнарыі аддзел заважае сцэнарыі без разліку на рэжысёра, і атрымаўшыся так, што сцэнарыі заважаюць пісьменніку, але ж ішчы невадыма, ці захоча яго стаяць рэжысёр. Усё гэта было б лагчы вырашэнне, каб не было раз'яднанасці рэжысёраў і аўтараў.

Студыі і Саюз работнікаў кінамастацтва павіны ішчы больш зблізіць сваю работу з Саюзам пісьменнікаў Беларусі. Беларускія пісьменнікі не паляжа праца, якую трэба пачаць для нас частуючы вернападлігі практыкаваць. Даўнаў рач! Вершы, забракаваныя ўсімі членамі і газетамі, з асаблівай хваляй падхопліваюцца кампазітарамі.

Разгледзець вершы Адама Рускага адасоблена ад музыкі надзвычай пакуляюча. Яны ішчы раз сведчыць, што толькі спраўданы, выкарыстаны вершы можа быць асновай змястоўнай песні.

У першых сваіх творах аўтар пазытываў «акорды», «міноры», «слы малодлаў», што «выйшла» з песняй мая» і г. д. Беспрыдатнае красамоўства, мнагаслоўнасць, неадчуўнасць абразав, характэрныя для вершаў «Завянілы струны», «Вясняныя пільны», «У дзьмі», не гарманіравалі з канкрэтнымі праявамі жыцця і, вядома, не маглі стаць песнямі. Іх нешчыка чытаць, не толькі спяваць, Яны знаюцца метафарычна, неакрэсленыя па задуме.

У вершы «Выйду» (1932) пазт ужо робіць сур'езны крок наперад. Радак набывае ёмістасць, пругкасць, і хоць ішчы ў асобных строках «рассыпаюцца... радасці ўсмішкі», праз кіжну ўмоўнасць прарываюцца і дакладныя, запамінальныя радкі.

Праўда, аўтар нежаномаў у вывады слоў, ён без патрэбы вар'іруе адзін і той жа радок — «Выйду ў поле па дуброўку», «хвістае першы нівы», «хвілі вечер ды калосі» і г. д. Мноства разоў упамінаюцца вецер, поле, нівы, што, баспрэчна, засмечвае верш, пазбаўляе неабходнай энергіі і прырасцінасці. Фальклорная стыхія захлістае пятымі чона Адама Рускага. Ён знаходзіцца ў палоне гатавага ўзору, не ўмее аддзіліць лепшае ад другараднага. Ванюкава арыентацыя падмагне карціну. Аўтарская думка абскрэслена ішчыраю формай.

Праз чатыры гады пасля гэтай верша Адам Русак напісаў свой лепшы твор — «Бываіце здаровы» — ішчыны па задуме, вывераны і ўважаны ў дэталях. Цяплым новых чалавечых узаемаадносін, упэўненасць у заўтрашнім дні — усё гэта знайшло адлюстраванне ў вершы Адама Рускага. Ён яскрава перадаў характарыстычныя нацыянальныя рысы беларусасці — гасцінасць, добразычлівасць, сціласць да баспрыданага, тактоўнага жарту. Гэта, баспрэчна, наваена фальклорнымі матывамі.

Надзвычай нам баль Дымаўку у хале Ні мала, ні многа — Штогадо па дзішкі.

Не будзе вам крыўды Яшчы і за тое, Калі панашуе На год і па двое. Тут ішчы неабходна гістарычная

Адам Русак. Толькі з табою. Выдавецтва Дзяржаўнае выдавецтва БССР. 1960.

Воклады новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Салавей» Эм. Вядулі (пераклад на рускую мову П. Кабзарэўскага), «Я вярнуся жыць» М. Крно (пераклад са славацкай мовы Я. Бяганскай), «Аб мастацкай прозе» А. Кучара і «Лянь—рака лясная» А. Шапкава.

Воклады новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Салавей» Эм. Вядулі (пераклад на рускую мову П. Кабзарэўскага), «Я вярнуся жыць» М. Крно (пераклад са славацкай мовы Я. Бяганскай), «Аб мастацкай прозе» А. Кучара і «Лянь—рака лясная» А. Шапкава.

## НА ТРЫ МЕСЯЦЫ — ДА ЦАПІННІКАЎ

Белдзяржфільмамі накіравала брыгаду эстрадных артыстаў у Казахстан для асабубавання працоўных цалінных сабгасаў. У склад гэтай брыгады, якую ўзначальваюць Г. Бандрэўскі і З. Сімова (канферансе), уваходзяць вакалісты Э. Мішуль і Л. Чарняк, танцоры І. Карнейка і С. Кальчэўскі, акраматы Т. і Э. Бяраўска, артыст арыгінальнага жанра А. Нагайша і баяніст К. Шчагоў.

Выканавы беларускія эстрады выехалі на цалінную зямлю ў трохмесячную гастрольную паездку. За гэты час намечана даць 60 канцэртаў. Канцэртная праграма Г. Бандрэўскага і З. Сімовай разнастайная: у ёй многа твораў беларускіх пісьменнікаў і кампазітараў. Апрача канцэртаў беларускія артысты правядуць у цалінных мастацка-адукацыйных цалінных сабгасаў творчыя кансультацыі і семінары.

## Для працоўных Слудка

Пачь творчых сустрэч народнага артыста Саюза ССР Я. Цікоцкага і асабубаванага дзельца мастацтва БССР М. Шындармана наладзіў Саюз кампазітараў БССР з працоўнымі Слудка.

Старшыня Саюза кампазітараў БССР Я. Цікоцкі расказаў слушчам аб развіцці беларускай прафесійнай музыкі, аб сваёй творчасці, аб працы Саюза кампазітараў.

Народны артыст БССР М. Дзяніс, заслужаная артыстка рэспублікі Т. Пастушкіна, артыст Ю. Матраў выкавалі ары з оперы Я. Цікоцкага «Дзючына з Палесся», яго песні і драматычныя, шэраг вакальных твораў М. Шындармана.

## ЗА ДАЎГАВЕЧНАСЦЬ ПЕСНІ

Адам Русак даўно працуе ў пазіі. Многія яго творы, пакладзеныя на музыку, набылі папулярнасць. Сярод іх ёсць баспрэчныя ўданы і слабыя рэчы. Але лакоўкі аўтар — вядома пазт-песнік і ў пазіі меры ўпывае на пазтучную моладзь, карысна выветыліць, у чым яго сіла і слабацька. Гэта тым больш неабходна, што ў апошні час чуліся галасы ў абарону так званых «песенных тэжастаў», пазбаўленых усялякай мастацкай вартасці. Няма патрэбы даказваць, што падобная свядарожнасць на руху культурнага, якія гатовы запаліцца сваёй макулатурай і перыядычна выданні, і эфір, і эстраду. Песня — масавы жанр. Яна даходзіць да найшырэйшай аўдыторыі. І калі словы нічымныя, ад гэтай мы будзем мець толькі шкоду. Заваляць б. ішчы простае, але на практыцы не забываючы, і ў выніку да сённяшні дзень ішчы частуючы вернападлігі практыкаваць. Даўнаў рач! Вершы, забракаваныя ўсімі членамі і газетамі, з асаблівай хваляй падхопліваюцца кампазітарамі.

Разгледзець вершы Адама Рускага адасоблена ад музыкі надзвычай пакуляюча. Яны ішчы раз сведчыць, што толькі спраўданы, выкарыстаны вершы можа быць асновай змястоўнай песні.

У першых сваіх творах аўтар пазытываў «акорды», «міноры», «слы малодлаў», што «выйшла» з песняй мая» і г. д. Беспрыдатнае красамоўства, мнагаслоўнасць, неадчуўнасць абразав, характэрныя для вершаў «Завянілы струны», «Вясняныя пільны», «У дзьмі», не гарманіравалі з канкрэтнымі праявамі жыцця і, вядома, не маглі стаць песнямі. Іх нешчыка чытаць, не толькі спяваць, Яны знаюцца метафарычна, неакрэсленыя па задуме.

У вершы «Выйду» (1932) пазт ужо робіць сур'езны крок наперад. Радак набывае ёмістасць, пругкасць, і хоць ішчы ў асобных строках «рассыпаюцца... радасці ўсмішкі», праз кіжну ўмоўнасць прарываюцца і дакладныя, запамінальныя радкі.

Праўда, аўтар нежаномаў у вывады слоў, ён без патрэбы вар'іруе адзін і той жа радок — «Выйду ў поле па дуброўку», «хвістае першы нівы», «хвілі вечер ды калосі» і г. д. Мноства разоў упамінаюцца вецер, поле, нівы, што, баспрэчна, засмечвае верш, пазбаўляе неабходнай энергіі і прырасцінасці. Фальклорная стыхія захлістае пятымі чона Адама Рускага. Ён знаходзіцца ў палоне гатавага ўзору, не ўмее аддзіліць лепшае ад другараднага. Ванюкава арыентацыя падмагне карціну. Аўтарская думка абскрэслена ішчыраю формай.

Праз чатыры гады пасля гэтай верша Адам Русак напісаў свой лепшы твор — «Бываіце здаровы» — ішчыны па задуме, вывераны і ўважаны ў дэталях. Цяплым новых чалавечых узаемаадносін, упэўненасць у заўтрашнім дні — усё гэта знайшло адлюстраванне ў вершы Адама Рускага. Ён яскрава перадаў характарыстычныя нацыянальныя рысы беларусасці — гасцінасць, добразычлівасць, сціласць да баспрыданага, тактоўнага жарту. Гэта, баспрэчна, наваена фальклорнымі матывамі.

Надзвычай нам баль Дымаўку у хале Ні мала, ні многа — Штогадо па дзішкі.

Не будзе вам крыўды Яшчы і за тое, Калі панашуе На год і па двое. Тут ішчы неабходна гістарычная

Адам Русак. Толькі з табою. Выдавецтва Дзяржаўнае выдавецтва БССР. 1960.



## СЯМ'Я КНІГАЛЮБАЎ

Кніга трывала ўвайшла ў быт сельскіх працоўнікаў у Упірава Іванаўскага раёна. Тут літаратуру чытае кожны пісьменны чалавек, стары і малы.

Паслугамі Упіраўскай сельскай бібліятэкі карыстаюцца звыш 500 чалавек, пераважна калгаснікі. Многа ў гэтай вёсцы кнігалюбаў.

Сем членаў сям'і калгасніка Сяргея Федаравіча Мазько — актыўныя чытачы сельскай бібліятэкі. Вось фармулар Мазько Івана Сяргеявіча. Сярод 50 кніг, якія прачытаў ужо за 1960 г., — творы Л. І. Лёніна, Шалахава, Фадзеева, Юго, Драйзера і іншых аўтараў.

Васіль Сяргеевіч — вучальнік 10 класа, таксама актыўны чытач. Самы старэйшы сын, Мікалай, былы танкіст, зусім нядаўна пачаў наведваць бібліятэку, але ўжо многа прачытаў кніг. Сярод іх — раманы «Крыніцы» І. Шамякіна, «І адзін у полі воі» Дольд-Міхайліка і інш.

## У падарунак музею

Не так даўно маскоўскі мастак Уладзімір Багацін прыслаў ў Музей абароны Брэсцкай крэпасці 10 аўталітаграфій. Гэта серыя гравюр аб незабытых палезах у гады Вялікай Айчынай вайны.

Сярод іх работы «На поспухах да Масквы», «Абарона Масквы. Паніфіляцыя», «Парад 7 лістапада 1941 г.», «Расплата. 1941 г.», Глыбока хваляючы літаграфіі «Сустрэча духу фронту пад Ленінградом», «У наступленні».

## Сям'я кнігалюбаў

Самыя малодшыя дзеці Сяргея Федаравіча — Антон, Аляксандра і Марыя займаюцца ў школе. І яны актыўна чытаць сельскай бібліятэкі.

Моцна дружаць з кнігай у гэтай вялікай сям'і. Тут кожны чытае; і маці, і сам Сяргей Федаравіч, нягледзячы на свой узрост. Калі хто з сям'і ўзяў цікавую кнігу, то яе працягваюць усе, а потым абмяркоўваюць на сямейнай канферэнцыі.

Есць і свае прапагандастычныя кнігі. Аляксандра, вучаніца сёмага класа, мае пазіны ўчастак, на якім 10 калгаснікаў — пастаянныя чытачы яе перасоўнай бібліятэкі.

Даўно апусціўся вачерын эпіграм на вёску. Хутка поўнач, але святло не гасне ў хале Сяргея Федаравіча Мазько. Многія з членаў сям'і праводзяць вольны час за кнігай. За мінулы год гэтая сям'я прачытала каля 200 кніг.

М. ПЯТРОВ.



## НА ТРЫ МЕСЯЦЫ — ДА ЦАПІННІКАЎ

Белдзяржфільмамі накіравала брыгаду эстрадных артыстаў у Казахстан для асабубавання працоўных цалінных сабгасаў. У склад гэтай брыгады, якую ўзначальваюць Г. Бандрэўскі і З. Сімова (канферансе), уваходзяць вакалісты Э. Мішуль і Л. Чарняк, танцоры І. Карнейка і С. Кальчэўскі, акраматы Т. і Э. Бяраўска, артыст арыгінальнага жанра А. Нагайша і баяніст К. Шчагоў.

Выканавы беларускія эстрады выехалі на цалінную зямлю ў трохмесячную гастрольную паездку. За гэты час намечана даць 60 канцэртаў. Канцэртная праграма Г. Бандрэўскага і З. Сімовай разнастайная: у ёй многа твораў беларускіх пісьменнікаў і кампазітараў. Апрача канцэртаў беларускія артысты правядуць у цалінных мастацка-адукацыйных цалінных сабгасаў творчыя кансультацыі і семінары.

## Для працоўных Слудка

Пачь творчых сустрэч народнага артыста Саюза ССР Я. Цікоцкага і асабубаванага дзельца мастацтва БССР М. Шындармана наладзіў Саюз кампазітараў БССР з працоўнымі Слудка.

Старшыня Саюза кампазітараў БССР Я. Цікоцкі расказаў слушчам аб развіцці беларускай прафесійнай музыкі, аб сваёй творчасці, аб працы Саюза кампазітараў.

Народны артыст БССР М. Дзяніс, заслужаная артыстка рэспублікі Т. Пастушкіна, артыст Ю. Матраў выкавалі ары з оперы Я. Цікоцкага «Дзючына з Палесся», яго песні і драматычныя, шэраг вакальных твораў М. Шындармана.

## ЗА ДАЎГАВЕЧНАСЦЬ ПЕСНІ

Адам Русак даўно працуе ў пазіі. Многія яго творы, пакладзеныя на музыку, набылі папулярнасць. Сярод іх ёсць баспрэчныя ўданы і слабыя рэчы. Але лакоўкі аўтар — вядома пазт-песнік і ў пазіі меры ўпывае на пазтучную моладзь, карысна выветыліць, у чым яго сіла і слабацька. Гэта тым больш неабходна, што ў апошні час чуліся галасы ў абарону так званых «песенных тэжастаў», пазбаўленых усялякай мастацкай вартасці. Няма патрэбы даказваць, што падобная свядарожнасць на руху культурнага, якія гатовы запаліцца сваёй макулатурай і перыядычна выданні, і эфір, і эстраду. Песня — масавы жанр. Яна даходзіць да найшырэйшай аўдыторыі. І калі словы нічымныя, ад гэтай мы будзем мець толькі шкоду. Заваляць б. ішчы простае, але на практыцы не забываючы, і ў выніку да сённяшні дзень ішчы частуючы вернападлігі практыкаваць. Даўнаў рач! Вершы, забракаваныя ўсімі членамі і газетамі, з асаблівай хваляй падхопліваюцца кампазітарамі.

Разгледзець вершы Адама Рускага адасоблена ад музыкі надзвычай пакуляюча. Яны ішчы раз сведчыць, што толькі спраўданы, выкарыстаны вершы можа быць асновай змястоўнай песні.

У першых сваіх творах аўтар пазытываў «акорды», «міноры», «слы малодлаў», што «выйшла» з песняй мая» і г. д. Беспрыдатнае красамоўства, мнагаслоўнасць, неадчуўнасць абразав, характэрныя для вершаў «Завянілы струны», «Вясняныя пільны», «У дзьмі», не гарманіравалі з канкрэтнымі праявамі жыцця і, вядома, не маглі стаць песнямі. Іх нешчыка чытаць, не толькі спяваць, Яны знаюцца метафарычна, неакрэсленыя па задуме.

У вершы «Выйду» (1932) пазт ужо робіць сур'езны крок наперад. Радак набывае ёмістасць, пругкасць, і хоць ішчы ў асобных строках «рассыпаюцца... радасці ўсмішкі», праз кіжну ўмоўнасць прарываюцца і дакладныя, запамінальныя радкі.

Праўда, аўтар нежаномаў у вывады слоў, ён без патрэбы вар'іруе адзін і той жа радок — «Выйду ў поле па дуброўку», «хвістае першы нівы», «хвілі вечер ды калосі» і г. д. Мноства разоў упамінаюцца вецер, поле, нівы, што, баспрэчна, засмечвае верш, пазбаўляе неабходнай энергіі і прырасцінасці. Фальклорная стыхія захлістае пятымі чона Адама Рускага. Ён знаходзіцца ў палоне гатавага ўзору, не ўмее аддзіліць лепшае ад другараднага. Ванюкава арыентацыя падмагне карціну. Аўтарская думка абскрэслена ішчыраю формай.

Праз чатыры гады пасля гэтай верша Адам Русак напісаў свой лепшы твор — «Бываіце здаровы» — ішчыны па задуме, вывераны і ўважаны ў дэталях. Цяплым новых чалавечых узаемаадносін, упэўненасць у заўтрашнім дні — усё гэта знайшло адлюстраванне ў вершы Адама Рускага. Ён яскрава перадаў характарыстычныя нацыянальныя рысы беларусасці — гасцінасць, добразычлівасць, сціласць да баспрыданага, тактоўнага жарту. Гэта, баспрэчна, наваена фальклорнымі матывамі.

Надзвычай нам баль Дымаўку у хале Ні мала, ні многа — Штогадо па дзішкі.

У новай кнізе Івана Муравейкі «Пра работу і ляноту» не цяжка знайсці добрыя, цікавыя, патрыячныя творы, такія, як аднайменная паэма, казка «У лесе дрымуць», вершы «Не атрымаўся», «Сапраўдны гаспадар», «Лясныя дактары» і інш.

Аб апошніх і хочацца пагаварыць больш падрабязна. Паэма «Пра работу і ляноту» вылучаецца ясным мэтанакіраваным сюжэтам, выдатнай абмалёўкай персанажаў і цікавым вырашэннем галоўнага вобразна «раздурны, распусны, капрызны Януха».

Яго абувалі, Яго разувалі, Яго апраналі, Яго распраналі, Лішняга кроку Ступіць не давалі...

Сюжэт паэмы не новы, тэма — таксама. Цікава другое. Паст з'яўляецца тэма, так скажаць, у мініяцюры, даць рад іскравых малюнкаў героя ў розныя перыяды яго жыцця — ад дзіцяці да сталага чалавека. І трэба сказаць, што гэтыя малючкі прэжажываюць. Маленькі чытач надобна запомніць лекабоку-гультая, што

Ляжыць цылы дзень, Да людзей не ідзе. І наўмеку-недарэку, што, выйшаўшы на пакоя, адно толькі і ведае — Махае — аж пот па спіне, Не косіць касы, а па версе кубке.

Не атрымаўся з яго і качагар на электрастанцыі. На лаўцы прылёт, каля самай сцяны, І ўбачыў адразу дзівоўны сым.

Гэтаж жа даведаюцца дзеці, які стаўся з Янік пекар, а потым — па жарнік. Апошняя выкліка ў іх немалыя кепкі і жарты, бо гэта ж дава, што

Пажар у пажарнай! Напэўна, ні ў кога Яшчэ не бывала здарэння такога. Добрае пачуццё гумару і сур'ёзнае стаўленне да справы будзе вынікаць з чытацкай гэта паэма. Нямаюць палюбоўныя героі яны знойдуць у жыцці, зробіць параўнанні, вывады, аб'яднэнні. І гэта — галоўнае.

Лепшы твор у кнізе — казка «У лесе дрымуць». Асабліва яна ў тым, што тут шмат паэзіі, цёлага пачуцця да роднай прыроды, да яе жывароў і пейзажаў. Шмат у казцы цудоўных апісанняў і карцін жыцця звяроў. Вандраванне героя па лесе ў пошуках каровы матора ўбачыць у многіх вядомых творах беларускіх пісьменнікаў, што пшчыць для дзяцей. Называюць яе І. Муравейка здолеў знайсці свае сціплы і даволі яркія фарбы ў абмалёўцы героя і жывароў лесе.

Пастушок пагнаў павіць кароў, калі Над ракой туман лягвае. Зялёны іскры на траве — То на кожную травіну Палажыла ноч расіну, Падарыў вясёлы дзень Кожнай кропельцы прамень...

Гэтыя радкі наведзе шмат пачуцця кожнаму малому, якое не пазбаўлена фантазіі і цікавасці. З неаслаблай увагай будзе сачыць яго за прыгодамі пастушка: ...займаўся Наш бывалы пастушок, — Не відаць у стайку Лысай. У які пабегла бок? Мо' ляжыць дзе за кустамі І вазе з авадзіямі, Ці у той забегла хвойнік, Дзе жыве лясны разбойнік?

Чытач заінтрыгаваны. Што ж будзе далей? І пісьменнік не злоўжывае цікавасцю маленькіх чытачоў. Разам з героем ён прымушае яго знаёміцца са звычкамі, паводзінамі звяроў.

Васілёк і сам добра ведае лясное жыццё. Таму ён зусім не губляецца пры нечаканых сустрэчах з ляснымі жыварамі. Вожыка пачаставаў забітай змяй, вавёрцы даламог улашчыць у дупло мяшок з сусанымі грыбамі, малых медзведзяў пачаставаў мёдам. Гэта з боку жывёл выклікае ўдзячнасць і гатоўнасць адказаць. Васілюк ў пошуках Лысай. Найбольшую гатоўнасць выказаў стары Мядзведзь:

Топ-топ-топ—бжыць Мядзведзь, Каб паспець, паспець, паспець... — Вожк жыве каля балота, Алярэзім жываглата.

Мядзведзь выступае ў казцы справадлівым і чыстым гаспадаром лесе. За тое, што Вожк не выковаў загалу, Узяла Мядзведзя злосці! —Ах ты вочуя ты косці! Ды як лягне Вожку ў бок — Наўбасды Вожку замоўк.

Уся паэма прасякнута чыстай паэзіяй прыроды, жаданнем выклікаць у маленькіх чытачоў добрую думку, што ў жыцці мае права на існаванне толькі добрае і што добрае трэба рабіць усюды і ўсім.

І яшчэ. Нават самы думкі не можа справіцца са складанай справай. Грамада, калектыв — толькі выхавана чалавек, але і любую справу могуць зрушыць з месца. Гэта ілюструецца ў казцы пазым, дзе матыў вядомай казкі пра рэтку ўдала ўпелены ў агульную тканіну пазым таву, што мае сваё цікавае і арыгінальнае вырашэнне.

Адным словам, можна ўспіўнена сказаць, што казка «У лесе дрымуць» спадабаецца дзецям.

З вершаў асабліва ўдалыя паэты павучальныя: «Сапраўдны гаспадар — аб тым, як маленькі Косцік збудоваў мошкі праз канаву; «Лясны дактары» — пра «Знакамітых дактароў» — лясных дараздоў, што вытравалі дрэва ад казлаў; «Не атрымаўся» — пра дзіўныя Талецку, што прабадзялася цылы дзень і забыла выканаць мамчыну просьбу.

Добра, што Іван Муравейка выдзе разам з дзецьмі, як роўны з роўнымі: адкрыта, шырока, нідэ не падрабляючыся пад «сюсюканне».

Паэт, на жаль, не заўсёды ўдумліва і патрабавальна ставіцца да выбару тэмы і яе вырашэння. Творы для дзяцей павінны неслі вялікую эсэнсавую і эмацыянальную нагрукі.

На нашу думку, удала малюць Ю. Пучынскага да паэмы «Пра работу і ляноту» і да казкі «У лесе дрымуць». Яны даламог чытачу бачыць іскравы і глыбокі героі творы. Добра перадаюць стан персанажаў малючкі да такіх вершаў, як «Дружная сямейка», «Тэлефон». Але іх і мала выражана, можна сказаць, «дзяжурны» малючкі да такіх вершаў, як «Наўжо ясна?», «Колеры года» і інш.

І. ПАВЛЮКОЎСКІ.



НАВІНЫ КУЛЬТУРЫ

Калгасны музей

Па ініцыятыве Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці і краязнаўчага музея ў калгасе «Новы будаўнік» Лепельскага раёна створан мастацкі музей.

Новы рэпертуар

Народныя тэатры і драматычныя калектывы пасля рэспубліканскага агляду пачалі працу над новым рэпертуарам.

Гэта абдудзецца ў сакавіку

Свае лепшыя спектаклі ўпершыню паказаў у Віцебску Пастушкі народны тэатр (на сцэне і па тэлебачанню).

Самадзейныя кампазітары Віцебшчыны

Самадзейныя кампазітары Віцебшчыны сустрэнуцца для гаваркавай творчай размовы ў сваім абласным цэнтры.

І. ПАВЛЮКОЎСКІ.

Тэатр імя Якуба Коласа даўно і трывала сфармаваўся ў калгасніках.

Яны сталіся і прыхільнымі глядацкім спектакляў калгасцаў. Не знойдзецца амаль ніводнага населенага пункта на Віцебшчыне, жыхары якога не бачылі б пастановак тэатра.

Вос і «Лявоніха» П. Данілава (рэжысёр Ю. Шчарбанюк, мастак Я. Нікалаеў, напісаны І. Любан, балетмайстар Яна Хаорст) прыцягнула ўвагу сялян мастацкай працай пра мінуўшчыню Беларусі, героіна-рамантычна тэатральнасцю, яркімі і перакананымі сцэнічнымі характарамі.

Найдаўня тэатр паказаў прэм'еру «Заводскія хлопцы». Гэтай лірычнай камедыі І. Шура апалядае аб савецкіх юнаках і дзяўчатах, іх дружбе і каханні, высакоронасці і чыстым сумленні (рэжысёр Ю. Собалеў, мастак Н. Іванова, музыка з твораў Чаюнскага).

Асноўныя выканаўцы ролей — моладзь.

Ігра іграе М. Шапуга, Мішу — Ф. Марцінкевіч, Сярг — Е. Шабан, Галю — А. Яленская, Таню — А. Смагіна, Тамару — Л. Куцыкіна, Кузюкіна — С. Кохан.

Побач з моладдзю з поспехам выступаюць сталыя майстры сцэны — М. Звездзятчова (урач Крупін), Е. Мацісва (хірург Анисава), М. Бялінская (маці Ігара).

НА ЗДЫМКАХ: 1) Выканаўцы галоўных ролей у «Лявоніху»



Г. СЯРГЕВІЧ, З. КАНАПЕЛЬКА, Г. ГАРБУК і Л. КУЦЫКІНА гутарка пасля спектакля з глядацка-калгаснікамі Лепельскага раёна.

2) Актрысы Г. МАРІНА і ролі Шуры і артыст О. ЛАПО ў ролі Вані («Заводскія хлопцы»). Фота Ул. КРУКА.

Сувязі пісьменнікаў з воінамі

У кабінце праўлення Саюза пісьменнікаў БССР красуецца кубак — ганаровая ўзнагарода беларускім пісьменнікам ад Мінскага акруговага Дома афіцэраў імя К. Я. Варашылава за актыўную ваенна-шафскую работу. Камандуючы Беларускай ваеннай акругі т. Камароў узаагародзіў пісьменніцкую арганізацыю рэспублікі Ганаровай граматай. Такой жа граматай ўзнагароджаны пісьменнікі П. Броўка, І. Шамякін і М. Аляксееў.

У пісьменнікаў Беларусі ішчэ з даўніх часоў традыцыйна моцная сувязь з воінамі нашай краіны. Пры Саюзе пісьменнікаў БССР створана камісія па ваеннамастацкай літаратуры, якую ўзначальвае пісьменнік, генерал-маёр М. Аляксееў. У склад яе уваходзіць пісьменнікі І. Мележ, А. Кулакоўскі, паэты П. Прыходзька, А. Лазаньскі і інш.

За два мінулыя гады праўленне Саюза пісьменнікаў у кантакце з Палітпраўленнем акругі арганізавалі ў часяч БВА да 200 выступленняў пісьменнікаў і паэтаў Беларусі. Перад воінамі акругі з чытаннем сваіх твораў і гутаркамі выступалі П. Броўка, І. Шамякін, М. Лынькоў, М. Калачыцкі, М. Танк, М. Ткачоў, І. Мележ, А. Кулакоўскі, М. Аляксееў, П. Прыходзька, А. Лазаньскі, Я. Садоўскі і іншыя літаратары. Усе выступленні былі прасякнуты адной галоўнай тэмай — вучыцца ў героіў Айчынай вайны, павышаць свае маральна-баявыя якасці!

У акруге — рад літаратурных аб'яднанняў, якія ахопліваюць 210 пачынаючых аўтараў. Да ўсіх аб'яднанняў прымацаваны для дапамогі кваліфікаваныя пісьменнікі і паэты Беларусі. Гэта ў немалой ступені садзейнічала таму, што Беларускае дзяржаўнае выдавецтва пачало выпусціць абзорны мастацкі твораў салдат і афіцэраў акругі. Па добрай традыцыі пісьменнікі Беларусі прымаюць удзел у прапагандазе ваеннай кнігі і выданняў у воінскай часці.

Шпяр у Беларусі пачалася падрыхтоўка да аднаўлення ў верні 1961 г. 20-годдзя геройскай абароны Брэсцкай крэпасці.

У Брэсце і Мінску з удзелам майстроў мастацкага слова наладжваюцца вялікія вечары, на якіх з чытаннем новых твораў аб героях абароны выступаюць паэты, празаікі рэспублікі. Шмат цікавых масавых мерапрыемстваў намячана Саюзам пісьменнікаў і ў гонар 43-й гадавіны Савецкай Арміі і Ваенна-Марскага Флоту.

Пісьменнікі зноў пабываюць у гасцях у воінаў, і 19 лютага ў Дзеве афіцэраў абдудзецца масавы літаратурны вечар для сталічнага гарнізона.

Мяснічка як мясціна...

— Мяснічка як мясціна... — Эн суніў ханя падалей, крок пра трыццаць, за кустом малодта арышкі. Тут Васіль азірнуўся, акінуў позіракам даволі вялікае, акружанае з усіх бакоў лесам балота. На балоте там і тут шыза куаравярысты кусты лэзы, якія дзе-нідзе зрасталі ў цылыя астраўкі. Але Васіль не даў ніякай увагі гэтым астраўкам, яго больш зацікавіла, што на балоте ішчэ было многа вады, часам зільна разводзіла. Вада была і на яго надзеле. «Чорт бы яе лабраў», — аж машокунуў у думках Васіль.

Пры ўзлесках амаль усюды стаялі калёсы, завыхаліся людзі. Нямаюць людзей было і на балоте — ужо дзе-нідзе калілі.

Стрыжыны былі «гуза», Васіль пусціў яго пасвіць, вярнуўся к калёсам і вярнуўся кусту. Ён разважыў знічкі, абгорнуўшы вакол нажка касы і, укінуўшы касы на плячо, перапоўніў гонарам, стрымаю, паваяна падаўся да сенажаці.

Маці, маўляўка і паслухмяная, пайшла ўслед за ім.

— Тут. Нашае — адсюль і дасюль, — сказала яна.

Яна магла б і не гаварыць гэтага, бо Васіль і сам ведаў іх надзел, — відаць, ёй проста было ніякма стаяць каля яго. Васіль заўважыў на яе твары, у складцы рожных губ, выраз нейкага шкадавання і вінаватасці і строга прамовіў:

— Уважваючы вошты калёсы ў мяжы знічкі, трымаючы ностры рукой другі край, дзе пята касы была ўзвешана лясным дубом, Васіль стаў мянташыць. Адмакнуўшыся ад камароў, коса зірнуўшы ў бок Чарнушкі, убажыў, што Цімох яшчэ корпацца каля воза, і задоволенна падамуў, што пачынае раей.

Расставіўшы па-мужыцку ногі, упіваючыся пятамі ў грунт, ён размашчыў правёў касой — і трава шыркнула, паслухмяна аглада злева акуратным радком. Ён праўеў у другі раз, у трэці, трава злева стала выцягвацца ў вільготны зялёны рад. Хутка ногі яго ступілі на пошню, перад ім быў ужо лясны выстага, скошанага ім. Хто гэта казаў, што ён ішчэ зялёны калілі? Што яму былі каму кашы ішчэ многа трыба? Кашы, можа, каму-небудзь і трыба, толькі ішчэ не вядома — каму. Але не яму, не Васілю. Праўду кажучы, што касы — справа не аб'яжы, мужыцкая справа, тут трыба і сілу, і спрыт, умець трыба. Але ў Васіля ўсё гэта дэць. Галавіце, як ладна шыркае ў яго касы, як калдзецца, даўжэ рад!

— Шшырк, шшырк... — згодна прамовіла ў лад Васілівым думкам касы.

— Эн адуваў, што задуе стаяць маці, паірае усед, ласкава і горда, і ад гэтага ў руках і нагах сілы бышам больша. І разам з маці, акра-

Няўвага да моладзі

Пры многіх рэдакцыйных раённых, гарадскіх, шматтыражных газет створан літаратурны аб'яднанні. Пачынаючы пісьменнікі, паэты на пасяджэннях аб'яднанняў абмяркоўваюць свае новыя творы, лепшыя з іх затым змяшчаюцца ў літаратурных старонках газет.

У нашым жа Івацэвіцкім раёне пры газеце «Зара камунізма» да гэтага часу не створана літаратурнае аб'яднанне. У выніку літаратурнае старонкі ў газеце — вельмі рэдка з'ява. Прачытаў такі прыклад. Літаратурныя старонкі ў нашай газеце была надрукавана 31 жніўня 1958 г., дзе былі змешчаны вершы, гумарэскі і замалёўкі малых аўтараў Міхаса Шанелі, Міколы Радзюка, Уладзіміра Харужага, Фёдора Хаванскага, Сяргея Зуева і інш.

А наступнае літаратурнае старонка выйшла, аж праз два з лішнім гады, 24 снежня 1960 г. І Заўважым, і тое, што яна складаецца ў асноўным з твораў тых аўтараў, якія працуюць у іншых раёнах нашай вобласці. Напрыклад, Мікалай Чарняеў працуе ў рэдакцыі бразоўскай раённай газеты «Палмя», Яраслаў Пархута працуе адказным

сакратаром ружанскай раённай газеты «Заветы Леніна». І значным, што большае палова літаратурнае з'яўляе іх творами. А дзе ж месца для рабочых і сельскіх пачынаючых аўтараў? Яго чамусьці не знаходзіцца наша газета.

На літаратурныя творы, якія да-сылаюць у газету, адказу ніколі не атрымліваецца. А калі прыйдзецца ў рэдакцыю газеты, дык казваецца, што тав. Банасевіч — адказны сакратар — іх ужо агубіў. Летам мне давлялося зайсці ў рэдакцыю даведка пра лёс свайго матэрыялу. Замест шчырага сфэрскай размовы супрацоўніка газеты — загадчык аддзела пісем тав. Арлова толькі скала адно, што праплекі, напісаныя мной, блэгія. Сапраўды, ад тагога адказу на душы робіцца дрэнна і пісаць далей адпадае ахота.

Пачынаючы аўтары раёна мала супрацоўнічаюць у раённай газеце. Забыліся тут і пра сатырычны аддзел «Наш вожык», які раней хоць і рэдка, але выпускаўся.

Трэба, каб рэдакцыя больш прыцягвала пачынаючых аўтараў да ўдзелу ў газеце.

Іван МАКАРЭВІЧ.

Аднавіць былую славу

Зусім нядаўна ў гуртках мастацкай самадзейнасці саўгаса «Доктаравіч» праводзіцца цікавая творчая работа. Самадзейныя артысты выступаюць з разнастайнай праграмай ў вёсках Доктаравіч, Вуглі, Гарнастаева, Ужы, на цэнтральнай сялібце саўгаса.

У мінулым годзе калектыв мастацкай самадзейнасці трыццаць разоў выязджаў у населеныя пункты раёна. Зводны хор удзельнічаў у свяце лесні на возеры Нарач, выступаў у Капцлі. На раённым аглядзе гурт мастацкай самадзейнасці ён заняў першае месца. Па конкурсу хара прайшоў на абласны агляд народнага талентаў. Але самадзейныя артысты ў Мінск не трапілі, бо адміністрацыя саўгаса і рабочым не паклапанілася для іх набыць каспюшы. Толькі асобным выхаванцам пашчасціла выступіць на сталічнай сцэне. На рэспубліканскім аглядзе Яўген Шалягіна па-майстэрску прачытаў урывак з паэмы Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін» і быў ўзнагароджан граматай Міністэрства культуры БССР.

Паступова творчае жыццё ў самадзейным калектыве пачало заміраць. Сігналы аб гэтым сталі паступаць у рабочым саўгасе. Зававаля б, што камісія па культуры-масвай рабоце і яе старшыня тав. Сіцік павінны былі прыняць меры, каб наладзіць работу гурткаў. Але гэтага не здарылася.

Кіраўнітва мастацкай самадзейнасці рабочым перадаручыў аднаму старшым савета клуба тав. Волкава, які, дарчы, не адказнасці і за фізкультурную работу. Спраўдзіцца гэты абавязкі ён не здолеў. І нядаўна палаву заяву аб вызваленні ад пасады, якую займаў.

У апошні час адмовіўся працаваць з дзевятым аркестрам саўгаса і тав. Карпук. Ён кіраваў ім на грамадскіх пачатках. Штатагна ж кіраўніка аркестра ў саўгасным клубе, відаць, не падтрымлівалі.

Бываюць выпадкі, калі асобныя кіруючыя работнікі саўгаса зусім не лічыцца з культурнымі запатрабаваннямі рабочых. Напрыклад, уключаючы аддзялення Доктаравіч тав. Даўгаполы расправажыўся зямельна сельскі клуб збожжа. У вёсцы Вуглі толькі па патрабаванню рабочых з клубных памяшканняў забралі збожжа.

Прыведзеныя факты сведчаць, што культуры-масвай работа ў саўгасе «Доктаравіч» пуніцца на самамэце. Дзіўную пазіцыю ў гэтай справе займаюць раёны аддзел культуры, які не прымае мер, каб аднавіць былую славу самадзейнага калектыва.

А. САВЕЛЬЕВ.

Капыльскі раён.

Выдаць зборнік-дэкламатар

— Дзе ўзяць цікавыя творы для чытання з эстрады? — часта мяняюць пачуццё ад работнікаў раённых дамоў культуры і кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці ад шматлікіх аматараў чытальнікаў. І сапраўды, патрэба ў матэрыяле для мастацкага чытання вельмі вялікая, асабліва сярод самадзейных артыстаў.

Зававаля б, вярта толькі пагартыць некалькі нумары часопіса «Полмя», «Малодосць», газет «Звезда» ці «Чырвоная змена», як адразу знойдуцца творы для мастацкага чытання перад шырокай аўдыторыяй. На самай жа справе гэта не зусім так.

Безумоўна, у нашым перыядычным друку — многа высокамастацкіх літаратурных твораў. Але не ўсе яны могуць быць прычтыны са сцэны, не ўсе могуць задаволяць слухачоў і чытальнікаў. Чаму? Таму, што творы, які чытацца на эстрадзе, павінны быць вельмі зразумелымі, без лішніх і цяжкіх сказаў; творы, які сама выка-

наўчы-дэкламатары могуць адобрыць, вядучыя з асабістага вопыту, што можа зацікавіць слухача, з што — не. Колькі трэба патраціць часу і намаганняў, каб знайсці для канцэртнай праграмы літаратурныя нумары (вершы, байкі, аповяданні, фелетоны і г. д.)! Белдзяржвыдавецтва магло б даламогчы самадзейным артыстам — сабраць адпаведныя творы для дэкламацыі і выдаць іх асобным зборнікам. Трэба толькі складальніку такога зборніка сур'ёзна паставіцца да выбару мастацкіх твораў, а не проста запойніць старонкі вышадковымі рэчамі. Дарчы, у падборнік складальніку літаратурных матэрыялаў могуць удзельнічаць некалькі аўтараў, што пойдзе на карысць справы.

Зборнік-дэкламатар з нецярпліваасцю чакаюць шматлікія самадзейныя і прафесійныя артысты. Слова за выдавецтвам.

З. БІРАЛА, мастаінік.

ЛІТАРАТУРА ДА ВІБАРАЎ

У мэтах лепшай прапаганды літаратуры да выбару ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных у Тураўскай раённай бібліятэцы аформлена кінажыяны вытрына. На ёй артыкулы Ул. І. Леніна аб савецкай сацыялістычнай дэмакратыі, аб савецкім даўнішнім зборнік дакументаў КПСС

аб рабоце Саветаў. Вялікае месца на вытрыне займае літаратура аб пераваж савецкай дэмакратыі над буржуазнай, аб правах і абавязках савецкіх грамадзян, аб савецкай вышарчай сістэме.

Бібліятэка рыхтуе вечар малых выбаршчыкаў.

Віцебск. Наш кар.

Іван МЕЛЕЖ

РАНА І ЦА

Калёсы, на якіх сядзелі Васіль і маці, ужо ўязджалі ў лес. Пасля поля тут ад гушчынні маўляўкі, нібы прытоных мухурых хваі былі цёмнаваты і вільготна, хоць лясок і рос на пясчаніку. Промні сонца, што чырвоны хвойнік угары, яшчэ не магі прабіцца да нізу, да зямлі, і на рэзай тэраве тут мутна грымаляцца раса, а на пяску зялёныя вільготныя цёмнаватыя плямы. Не завяжыючы на расу і вільгаць, адчуваўся ўжо набліжэнне дэняй зады.

— Душкі будзе, — сказала маці. Неўзабаве яны дагледзілі Чарнушкаў. Можна было б ехаць за ім, адлаючы знак пашаны дзядзьку Цімоху, як старэйшыны, і можа ў іншых абставінах Васіль так і зрабіў бы, але побач з дзядзькам сядзела задзіра Гануля, яго дачка. Васілева рэвеніцца, якая ў апошні час Васілю проста жыць не давала, пры кожнай сустрэчы, дзе б ні трапіўся ён — смяялася ці нават заекавалася з яго. От ж толькі пазуаўчора пры ўсіх абмяскала. «Васіль, а чаму гэта ў тебе вочы не адзінакі? — адно, як вада, светлае, а другое — як жалудок! І ў розныя бакі глядзіш...» І ласкава — задуу як не чорныя, а спераду і рагатада пры кі! Як у палычкі рабона». Стаяла і рагатада пры кі! Каб не праўду казала, яшчэ б нішто: а то ж ўсіх! Каб не праўду казала, як на грэх, і косяя праўда ўсё — розныя вочы, як на грэх, і косяя праўда ўсё — сонца наперадзе зарудзілася, трохі, і вясёлыя нейкае!.

Ці ж мог пасля ўсёго гэтага Васіль паслухмяна цягнуцца за Чарнушкамі? Ледзь маці ўсправілася сказаць дзядзьку Цімоху, што, мусяць, будзе задуха, як Васіль, гузаўнушы «Гуза» ляснымі, чапляючы калёсам за нізкае галле падлеску, порстаючы Чарнушкаў, пакінуў задуу. Ён зірнок не паглядзеў на Ганулю, але і не паіраваў на яе. Васіль адуваў сабе шчаслівым. Вос як ён «абстуніў» іе, гэту зады!

Тут, калі Васіль быў увесь напоўнен слодчыку адплаты, ён заўважыў, што стары, вельмі папёртады таву хамут размышоўся і агладыла зашоргла па



Мінгалюда была пасля рэбачага дня ў бібліятэцы Прысмыкаўскага сельскага клуба Уздзенскага раёна. Для наведвальнікаў у читальнай зале газетны, часопісны, шахматны, дамакі. Добра аформлены стэнд: «Жыццё і дзейнасць У. І. Леніна», «Навука і рэлігія», «Гэта рашыў ХХІ в'езд КПСС». Працуе стел давадкі.

# ЗНЯВЕЧАНЫЯ ДУШЫ

Я люблю дарожныя сустрэчы — выпадковыя, неспадзяваныя. Некалькі разоў за апошні год у карэспандэнцкім бланке. Можна давацца калі раскажаць вась прэ гэтага пасажыра, які зайшоў у вагон на гадзіну — праехаў ад станцыі да станцыі. Затым ён выйшаў і быццам пацінуў пасля сябе ў вагоне прамежычак святла. Або вась пажыла прыбіральшчыца з Пінскай гаспадарніцы. Прозвішча яе Ульянава. Яна з гонарам, проста і шчыра раскажала пра сваіх дзядзю.

І вась гэтая выпадковая сустрэча... Можна там і не вельмі хочацца раскажаць пра яе, што яна пацінула паяжэ, непрыемнае ўражанне. І ўсё-такі раскажаць пра яе. Пра тую, што здарова чалавек ніколі не адчувае свайго здароўя сам. Ён лёгка і вольна дышае на поўныя грудзі, радуецца, што жыве на свеце. Так і ўсе мы, хто ніколі не пацінуў сваіх дарожных краў, хто не быў чужым сярэд чужых, хто не дыхаў паветрам ядворных, ахлых нораў, дзе чалавек не прыціпа, а проста — каштуе: так і мы ва ўсёй наўважэ яшчэ, можа, і не ўбачым, што далёка нама.

Чалавек, які страціў радзіму, пачынае да рыбы, выплываючай на бераг... Ён што пачынае з перабітымі крывімі. Што лёгка, адражана і закорузана віхурай. Усе гэтыя перабітыя прыходзіць самі на сабе і адходзіць, які слабы, які нежывы. Усе на свеце пачуць жонка перадаць больш ці менш іржэй і вобразна, адкрыта, словы шчырыя і цёплыя да блізка і далёкіх, да тых, хто жыве побач і хто выпадкова сустраеся ў дарозе.

на спадніцы рукамі і паварушыць памяць. Што прыгадае яна пад гэты стук колаў? Матчыны голас або шум малых бароак вакол школы, куды бегала яна з дзючынкамі зімой, увосень, раніей вясною. Такой вясною, якая былае толькі ў адным месцы на зямлі — там, дзе прайшоў твае маленства. Такой вясною, якая былае толькі ў адным краі на зямлі — там, дзе пачыналася тваё юнацтва.

**РАСТРАПОВІЧ**  
і грае  
канцэрт  
ШАСТАКОВІЧА **ЗАЛАХ**

У праграме сімфанічнага канцэрта, які адбыўся ў мінулы суботу ў зале акрутовага Дома афіцэраў, усе творы былі для міжна навінак.

## У ТВОРЧЫХ СЕКЦЫЯХ Размова толькі пачалася

Дзейнасць кнігі залежыць не толькі ад яе зместу, але і ад таго, як яна аформлена.

Афармленне кнігі, яе твар — галоўнае, пра што гаварылі на нарадзе мастакоў-графікаў, паэтаў і работнікаў выдавецтва.

Пытанне гэта важнае і сур'ёзнае. Гаварыць аб ім патрэба, гаварыць не дзеля сплушчакі ў спісе мерапрыемстваў, а для палепшэння афармлення кнігі як мастацкага, так і для павышэння паліграфічнай культуры выданняў.

Мастацкае афармленне нашых кніг не задавальняе чытача. Кнігі выдася пераважна ў шэрых, несамалюбных вокладах, прымітуна аформлены. Многія тлумачыць гэта нізкай якасцю паперы, абмежаваным асярэдкам пералітнага матэрыялу, але не ўлічваючы недахопы ў рабоце рэдакцыі мастацкага афармлення выдавецтва і работнікаў друкарні.

Нельга не згадацца з акадэмічным мастаком В. Ціхонявічам: ёсць у нас таленавітыя графікі, ёсць пэўнае дасягненні. Малады мастак А. Кашкурэвіч, які толькі ў мінулым годзе скончыў Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут, аформіў шмат кніг. Стыль іх вылучаецца кніжкай «Лёбшчы будзем забіраць». Гэта кніжка ў мяккай супервокладцы, на вокладцы з добрым і тонкім густам намалёваным наломленым шольпаям. Уся кніжка ілюстравана гэтым жа мастаком. Калі б лепшая папера, кніжка магла б быць узорам сучаснага афармлення.

Вылучаюцца кнігі, аформленыя мастаком П. Калініным, М. Карпенкам, Г. Папалаўскім і інш.

На жаль, частка нашых мастакоў глядзіць на афармленне кніг як на

дадатковы заробак, няма ў іх пачуцця творчай рэацыі, творчага спаборніцтва пры афармленні кнігі.

Вось кніжка А. Рышко «Ты прыгожая, Арынка» (мастак Арачэў). На шаравата-сінім фоне вокладкі размешчаны тры радкі курсівага шрыфту (назва кнігі), а ўнізе плакатны партрэт дзяўчынкі. Трэба думаць, што гэта і ёсць прыгожая Арынка. Але наўрад ці хто з гэтым пагодзіцца.

Вельмі дрэнна аформленае масва-палітычнае і сельскагаспадарчае літаратура: першай займаюцца 12 мастакоў, другой — 4. У выніку — спешка, нізкая якасць афармлення. Выдавецтва трэба шукаць лепшыя сілы з ліку маладых графікаў, наладзіць цесную сувязь з мастацкім інстытутам. Трэба шукаць шмалі палітычна зняжатага выкладу нашай кнігі, заўважаць недахопы і пазбавляцца іх.

Як гэта зрабіць? Прапаноўваў былі шмат. Скажыце сваё слова мастаку, паэту, работніку выдавецтва.

— Лаканізм мастацкіх сродкаў — вольна аснова графікі. Мы павінны выявіць поўнае змест кніжкі ў сродках, — гаворыць галоўны мастак выдавецтва М. Гуціев.

Справаў, у нас для гэтага ёсць шмат матэрыялаў. Неабходна цесную сувязь мастакоў з паліграфічнымі кадрамі. Паліграфісты — гэта саўбатары кнігі. І яны павінны працаваць на ўзровень з мастакамі. Дасягненні паліграфістаў — гэта пэўнае афармленне кнігі, а не проста паліграфічнае камбінаванне Ш. Шаўчэнка.

Мастацкі павінны ведаць і ўлічваць матэматычны паліграфічны базі. Стварыць малюнак — адно, а перадаць яго паліграфічна — другое. Трэба дамагацца якасці і выразнасці тонаў, каб не было шэраці ў афармленні.

— Нам трэба знайсці ў афармленні свой твар, каларыт, каб чытаць, убачыць кнігу, ведаць яе «геаграфічна», — гэтыя словы дырэктара выдавецтва т. Матузэва былі з адражэння сустрэты ўсім удзельнікамі нарады.

Пытанне аб афармленні паэтычных зборнікаў абмяркоўвалася раней на секцыі паэзіі. На гэтай нарадзе паэты А. Вялюжыч, А. Русеўскі зноў выказалі мастацкі і паліграфічны прэтэнзіі да афармлення кніг. На вокладках паэтычных зборнікаў, дзе вельмі тонка патрэба раскрыць задуму аўтара, з'яўляюцца шаблонныя парачкі, няўдалыя, шэрыя пейзажы.

На нарадзе былі ўзяты важныя пытанні, было шмат прапановаў: праводзіць кароткія графічныя якасці новай літаратуры за кожную 2 месяцы, наладзіць конкурсы пра афармленне кніг, бо яны ў нас праводзіцца чамусьці толькі на плакатах. Часта кнігі аформляюцца графікамі без ведання шрыфтоў, мастак падкама пакладзецца на ўласны почырк, і таму атрымаецца, што літары на вокладцы разбавяюцца ў розныя бакі, не палобныя адна да другой. Мастакам трэба неадкладна ўвучыцца за вывучэнне шрыфтоў. Але гэта толькі пачатак, бо якасць афармлення кніг забяспечыць павінна хваляваць і пісьменнікаў, і мастакоў, і паліграфістаў.

— Вы руская? Беларуская? Дзе вышце? Куды вы едзіце? — падхвілілі яна. — Колькі вам гадоў? — запыталі я мяне.

— Я не ведала, адкуль уззялася гэтая цікавая пасажырка і што ёй ад мяне спатрэбілася.

— Даваліся, можа, спачатку прысідзець дае-небудзь.

— Так, так... Прысідзець, — згадзілася яна. — Ведаеш, ты першая руская, якую за вясенніцай гадоў угледзела я, — сказала яна, нібы прадзіла правабачна за свае пытанні і ціка дала: — Я таксама жыла калісьці тут, на Беларусі.

Праваднік пачуў яе словы, павярнуўся і колькі хвілін уважліва ўгледзела ў яе твар. Калісьці ён быў саўбатарам, ішоў вась на гэтай зямлі аднаўляў да Берліна зарагані вайны. У кішні ў яго ляжала фотакартка беларускай дзючыны, якую колісь фашысты забралі ў палон... Ён рэзка схамануўся, быццам адганяў ад сябе далёкія, нямёр непатрэбныя, успаміны, і зварнуўся да яе сука, але вельмі (як і належыць на службе):

— Ваш білет, фраў... Віта...  
— А потым павярнуўся да мяне і запытаў:  
— Ваш білет, грамадзянка, калі ласка.

Яна адказала яму таксама павінае, выніла два доўгія білеты са шматлікімі кампонамі станцыі, а потым, калі праваднік павярнуўся да нас спыніў, ціха сказала:

— Фраў... Чаму ён так? Ён жа чуў, як я размаўляла па-руску? Хіба я дрэнна вымаўляла словы?

Ціха пагойдзёў вагон і ў такі стук колаў чуліся за сценкай суседня купэ кароткія, глухія ўскрапанні яе спадарожніка, мужа, які даваўся я і потым. Не ведаю, што маўчыць — сон або цікаўнасць. І тое і другое мучыла мяне аднолькава. Але я таксама маўчала, не падавала яе пытаннімі. Няхай пасідзіць вась там, намаўчыць, падумае, успомніць... Што ўспомніць: можа рабыня ад ролата дома, гародчык пад вокнамі з жончым поплемем вярціць ці рукі і вочы жанчыны, што дала ёй жончы калісьці даўна-даўна ў прастай беларускай хаце, што калыхала яе на прыбе... Няхай паядзіць з апущанымі ўздоўж сукон-

нае Лідана я сустраглася са сваім інераным мужам. Ён быў такі ж батрак, як і я, хіла і галадзён. У яго былі дзючыны і шмат ды дзве пары кашуль. Адноўчы яму пашылава — выйграў на латарэйны білет даволі значную суму, і лезе, не зварнуў ад шчасця. Задумаў стаць гаспадаром, вырашца з вельмі галечы, з рабства, а вельмі цікава штосці, шпачуць сам сабе, кумы і маўчыць, маўчыць і кумы... Паехаў я маўчыць людзей, але такіх, як ён, яшчэ не даводзілася сустракаць. За вясенніцай гадоў ён вымаў, ну, можа, ад сілы сётні дзе шчырых слоў, апрача таго: «рабі тое або зрабі гэта». Але чалавек ён небагай, яны не крэдзіць, жывіць вась так, мучыць. Я таксама даўно ўжо развучылася гаварыць.

Вясенніцай гадоў дзве батракоў — яна і муж, «ахшасціўныя» латарэйным білетам, марылі стаць гаспадарамі. Усё разлічылі, усё зваля да ражыму самай строгай нечалавечай эканоміі. Лішнюю шпачуку кавы? Не, не! Лішнюю цыгарэту? О, не!

— Мы нават у свята прапавалі — за гэта нам пачілі ўдубаць. І ўсё адкалявалі. Дзюць сабе не даволілі мяць — так і засталіся бабылямі на ўсё жыццё... Цяпер у нас ёсць свой дом, кватэрантэй маем...

Гаспадыня... Дык вась адкуль на твары яе гэтка вольнажысць, гэтая белая пурчыная маска. Пура схалява зморчыкі — слэды вясенніцай-націгавых клопатаў, суровай эканоміі. Не жыве, не свеціцца яе без пары састарэлы і зстыглы твар. Толькі як успоміла аб доме, на хвілінку праслінуў выраза спакою і задоволення, пад якім схавалася пурчына адзінокага, блэзлетнага жыцця.

Гаспадыня... І на хвілінку ўвільнае мяне: рабшай вась гэтая жанчына ступае прабавяляюча, настойліва ў чужыя дзверы. Ёй адчыніе нажымы батрак. Калісьці ён жыў таксама ў закутку на ферме Лідана. Але так і

Цэнтральнай падзеяй у гэты вечар было выкананне заслужаным артыстам РСФВР, прафесарам Маскоўскай кансерваторыі М. Растроповічам Канцэрта для вялікага і аркестрама даўрава Ленінскай прэміі Д. Шастаковіча. Гэты канцэрт, створаны Шастаковічам у 1959 г., належыць да ліку найбольш светлых і, разам з тым, гэта вельмі яркіх, дзіцячых кампазіцый. Энергічная музыка першай часткі, з характэрнай тэмай, якая атрымае ў далейшым развіцці і становіцца асноўнай музычнай ідэяй твора; п'яная другая частка з цудоўнай мелодыяй рускага песеннага складу; развітая і вельмі арыгінальная канцавая салеруочная вялікая; незвычайна дынамічны фінал, поўны іскрамётай вяселлі і віртуознага бласку; да ўсяго гэтага высокае майстэрства кампазітара, сапраўднае сімфаніста-драматурга — такія характэрныя асаблівасці вялікага канцэрта Шастаковіча.

Кампазітар прасіўшы свой канцэрт яго першаму выканаўцу М. Растроповічу — актыўнаму прапагандысту твораў саваёй музыкі. У гэтага таленавітага вялікага дзіцяці ёсць усе: выдатная тэхніка, якая дазваляе лёгка пераходзіць любяць цяжкасці (а такіх у канцэрте Шастаковіча няма!), прыгожы голас, музыкальнасць, арыгінальнасць, высакародны туст.

Растроповіч выканаў вялікае ліч канцэрт Шастаковіча вельмі тэмпераментна, з вялікім захваленнем, з несумняйнай улюбасцю ў музыку гэтага твора і пашыраў на сваю дзючыню і аркестр, які паспяхова перадаваў якасці і спадчына камені складанага акампаменту.

На жаль, у аркестры не ўсё было ў парадку. У прыватнасці, у ім адсутнічала чэстна-любны Шастаковічам інструмент, так арганічна выкарыстаны ў другой частцы канцэрта. Партыя чэстна была вельмі невыразна выканана на раялі — арыгінальна, поўны паэзіі эпізод прагучаў чымсь.

Шматлікія слушачы горава віталі М. Растроповіча, які пазнаўчы нас з цікавым творама Шастаковіча. Міжволі прыгадалася, што выдатны ўзоры музыкі гэтага буйнага сучаснага сімфаніста, у прыватнасці яго Шостая, Сёмая, Восьмая і Дзевятая сімфоніі, у Мінску да гэтага часу не выконваліся.

Завяршыла праграму канцэрта увертюра да оперы Вердзі «Сіла лёсу» — адна з лепшых версіях увертюры. Яна была добра выканана дзючыняма і аркестрам.

Філармонія да кожнага сімфанічнага канцэрта выпускае друкаваную бясплатную праграму і аналіты для слушачоў. Гэта вельмі патрэбна і карысна справа. Шкада толькі, што ў гэтых выданнях нярэдка сустракаюцца прыкрасы недакладнасці і памылкі. Так, у аналіты да апошняга канцэрта оперы Вердзі «Сільдзіяная вячэра» чамусьці названа «Сільдзіяная вячэра».

## Асвятляць і накіроўваць літаратурны працэс

Адбыўся сход секцыі крытыкі СП БССР, на якім абмеркаваны крытычны і літаратурна-навучны матэрыялы, надрукаваныя ў часопісах «Полымя» і «Неман» за мінулы год.

З дакладам аб крытычным матэрыяле ў «Полымя» выступіў А. Лойка. Наколькі шырока і вычарпальна адлюстроўваецца ў часопісе літаратурны працэс, які ўплывае на развіццё літаратуры-крытычнага выступленні на жывую пісьменніцкую практыку, колькі глыбока і ўсебакова асвятляе даючы крытыкі і рэцэнзенты «Полымя» асобным творам нашай літаратуры — вась пытанні, на якіх спыніўся дакладчык. Ён адзначыў, што раздзел крытыкі і бібліяграфіі ў часопісе ў параўнанні з ранейшымі гадамі значна палепшыўся, стала больш змяшчацца праблемных, агляльных артыкулаў, у якіх закранаюцца навізныя пытанні літаратуры развіцця. Добрымі артыкуламі аглядае «Пісьменнік і сучаснасць» Я. Брыля, «Творчы партыі пісьменніка» В. Віткі, артыкулы Р. Бярозкіна, А. Кучара, Л. Смалянавай, У. Юрэвіча і інш. Асабліва шырока, на думку дакладчыка, на старонках «Полымя» ішла гаворка пра паэзію, у той час, як праблемы прозы асвятляліся бедна. І зусім мала было артыкулаў пра драматургію.

А. Лойка падрабязна разглядае серыю артыкулаў Р. Бярозкіна, аб'яднаных назвай «Патэны аднаго пакалення», я, высокая зняважочы гэту працу, адзначае аднак некаторыя спрэчныя моманты ў ёй, палемізуе з крытыкам.

Станоўчым у рабоце часопіса дакладчык лічыць увагу з боку крытычнага аддзела да маладых пісьменнікаў, увагу да пытанняў дзіцячай літаратуры і праблем літаратуры-рэцэнзента.

Гаворачы аб уплыве крытыкі на чытача, А. Лойка выказвае пажаданне, каб крытычныя выступленні ў часопісе не выпускалі з-пад увагі аматараў літаратуры, бо часта ствараецца ўражанне, што часопіс змяшчае артыкулы і рэцэнзіі выключна для пісьменнікаў.

Пра крытычныя артыкулы, рэцэнзіі ў «Немане» гаварыў старшыня секцыі крытыкі У. Юрэвіч. На яго думку, яны яшчэ не вызначаюцца этнаграфічнасцю, не забяспечы ўнімаюць актуальныя пытанні літаратуры развіцця, часта залішне многа ўвагі аддаецца ў часопісе другаряднаму, нестотнаму. Але У. Юрэвіч адзначае і значную колькасць ар-

тыкулаў пра драматургію, змешчаных у часопісе і напісаных грунтоўна і вычарпальна.

Часопіс трэба ставіць бліжэй да літаратуры працэсу, менш змяшчаць артыкулаў аглядна-юбілейных, зрабіць больш разнастайным раздзел бібліяграфіі.

У спрэчках былі закрануты некаторыя пытанні сувязі крытыкі з жыццём, уплыву яе на густ чытачоў (У. Варно), гаварылася аб неацэнавым асвятленні часопісамі праблем літаратуры і акадэмічнай літаратуры працэсу (М. Лубарэў). Паспелі ў рабоце крытычнага аддзела «Полымя» адзначыў у сваім выступленні Д. Бугаёў, некаторыя пажаданні даклада А. Лойкі аспрыталі Р. Бярозкіна і А. Кішчык. Аб асвятленні крытыкай апошняга перыяду творчасці П. Панчанкі гаварыла В. Галява. Аб планах аддзела крытыкі і бібліяграфіі «Полымя» раскажаў Р. Шкраба.

Трэба аднак зазначыць, што размова аб крытыцы ў нашых часопісах магла быць больш грунтоўнай, чым таго, што адбылася на сходзе. Але, бяспрэчна, што абмен думкамі па некаторых пытаннях крытыкі, парадкі і прапановы, выказаныя ў выступленнях, прыносяць пэўную карысць і самім крытыкам, і супрацоўнікам часопісаў «Полымя» і «Неман».

тканіны ногі першы час, пакуль не прыняк крхну, непрыемна казытала. Але Васіль амаль не звяртаў на ўсё гэта ўвагі, — хадзіў па балодзе даводзілася ўжо нямама, і ў пастала, і без пастала, і ўсё такія дробныя прыкрасці здаваліся звычайнымі. Горш было тое, што скошаны рад цпер лажыўся ў ваду. Трэба будзе зграбаць у вадзе, несі на сухое і раскідаць там, каб прасохла. Столькі лішняга клопатау.

Вось што добра, — вада цёпла. Не студзіць ног, не гоніць дрыжжыкі па целу, як у іншыя дні ўвосень або зімоу, калі ад халодных мокрых ануц аж дух займае. Цёпла вада, і — дзякуй богу, ідзі, хлопай пасталамі, вадзі касой мёрна, роўна, справа налева, справа налева. Праўда, трохі цяжэй стала ісці, — касу трэба амаль увесць час трымаць на вусы, многа вадзі. Касіць тут не тое, што на сухым месцы. Залітай любога карыцея, і ён табе скажа, што «Моклішча» — чортама меса, гілае для касы.

«А чаго яе, гэтую сенажыць, так зваўць? «Моклішча»... — падумалася Васілю. — Хіба ж толькі таму, што недалёка сіло, якое называецца Моклішча? Пэўна, каб сука тут было, то на сіло не пагледзеш б, дал б лугу мянушчу не такую. А так от — «моклішча» і «моклішча», мокрае, гілае меса...»

Часам кася чапляла ваду, уздымала, раскідала пыркці, што разлэталася, вясела палёбілася на сонцы. У вадзе кася шыркала інакш, як без вадзі, гучэй, важчэй, праяжэй.

Усё мацней утравала. Пот мацней інердыя, двух колераў валасы, поўна на лоб, абалеены сонцам, засыпаў вочы, цёк на вольны, ніч амаль дзішчыя грудзі, прыклядаў да спіны ўшчыт эмкраную сарочку.

Кася становілася ўсё цяжэйшай. Рукі наліваліся стомаю, балелі ў локцях і плячах, слабелі, нагам было млосна. Млосна распывалася і па ўсім целе. Хацелася сесці. З цягам часу жаданне гэткае не толькі не адмодала, а ўсё мацнела. Сесці хоць на куніну, хоць у ваду. Пасцельшы трохі, адпачынь, а там можна зноў устаць, зноў ісці.

Але Васіль не сёў. Ён трымаў. Гэта было ўжо не ў пачатку — дрыпелі, адоляць стома, адганяць прываблівую сплукну пугаліцы, пільнавацца. Залёны гэты хлопцёў ужо з найпершага маленства адчуў, што жыццё — не вясёлае, бескалатное свята, а найбольш доўгі і клопаты будзень, што трэба цярпець. З усіх мудрапей жывяць ён, які адбуў з найпершых, уведзў — трымаў, цярпіў! Усім цяжка былое, усё цяжылі, цярпі і ты!

Гэтакі яго вучыла маці, вучыў не багаты, не малы горкі вопыт. І ён цярпеў. Абліваў туп салены з губ, выдзіраў валасы, выцягнуў ніз сарочкі са штаноў, каб ветрык можа запачаць, астудзіць. І ўсё ж, якая цяжка была цярпець кася, які цяжка было адганяць млосна і слабасць у руках і ў нагах! І як хацелася сесці! Проста дзіва!

Ужо ні пра што не думалася, ні пра тое, дзе цпер дзавыка Цімох, перагнаў ці не; нават пра тое, што ёсць ён, Васіль, не звалены, а сталы чалавек, гаспадар.

Толькі калі знімоўся зусім, калі дрыготкія, бесцілыя рукі апунцілі страшна вужую касу і не маглі ўжо скрануць, уваткнуць касе ў куніну, падаўся да каляс. Ішоў важна, павольна, цяжучы ногі, што хлопалі ў цёплай вадзе. З выгледу гэта быў падлетак, худы, даўгарукі, а тонкай шыяй, а па халдзе, па прыгробленай постаці — мучыцца.

Васіль ішоў нібы наліца. Маці, завязавшы хустку па-дзючыны, як касынку, — камары ўжо не назалалі — горава, — зграбала траву, абярэм-

**У Кастрычніцкім раёне сталіцы**  
«Чытайце творы беларускіх пісьменнікаў»

Так названа выніжная выстаўка, арганізаваная масвай бібліятэкай № 1. На ёй ёсць творы Якуба Коласа, Янкі Купалы, Кандрата Крапіны, Міхаса Лынькова, Івана Шамякіна і іншых пісьменнікаў.

Шмат кніг беларускіх пісьменнікаў прачыталі рабочы кампозіцыйнага камбіната Г. Пераход, токар электраармонта-механічнага завода Я. Вашкевіч, шафёр Іван Барскі, навучнік

рамецінкінага вучылішча Міша Плакцін і інш.

**Кнігі прадаюцца ў бібліятэцы**

Доброўра ініцыятыўна правалі работнікі бібліятэкі імя Л. М. Талстога. Тут побач з выдачай кніг на дом арганізавана продаж літаратуры. У продажы ёсць вялікая колькасць твораў пісьменнікаў рэспублікі, краіна роднай дэмакратыі. Многія наведвальнікі бібліятэкі набываюць літаратуру.

Л. ФРЫД.  
Ю. ВУСКОВІЧ.



Дзімы калектыву Тэатра імя Янкі Купалы паказваў сталічнаму глядачому спектакль па ч'есе беларускага драматурга А. Маўзона «Твой светлы шлях». Рэжысёр спектакля народны артыст БССР Л. Рахлінка. Мастацкае афармленне студэнтаў Тэатральна-мастацкага інстытута У. Гардзюк і І. Новак. У спектаклі занятыя артысты: Г. Глебаў, Л. Рэжычак, В. Пола, В. Краўцоў, А. Бараноўскі, М. Яроманка, К. Сянкевіч, М. Захарвіч, Л. Давідовіч і іншыя.

На здымку: сцэна са спектакля «Твой светлы шлях».

Фота У. Крука.

# РАНИЦА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

Усё мацней утравала. Пот мацней інердыя, двух колераў валасы, поўна на лоб, абалеены сонцам, засыпаў вочы, цёк на вольны, ніч амаль дзішчыя грудзі, прыклядаў да спіны ўшчыт эмкраную сарочку.

Кася становілася ўсё цяжэйшай. Рукі наліваліся стомаю, балелі ў локцях і плячах, слабелі, нагам было млосна. Млосна распывалася і па ўсім целе. Хацелася сесці. З цягам часу жаданне гэткае не толькі не адмодала, а ўсё мацнела. Сесці хоць на куніну, хоць у ваду. Пасцельшы трохі, адпачынь, а там можна зноў устаць, зноў ісці.

камі на граблях зносіла на сухое. З травы цякла вада, і яна старалася трымаць абярмак і грабл перад сабою. На сухой поўні ўжо было крхну разасланай травы.

Кунінушы траву, яна зірнула на яго, і Васіль заўважыў, як на твары яе з'явілася шкадаванне. Хмурная, выцёрла рукою мокрую спадніцу.

— Перадзіхні! Палжыць вухам там, у дзянку... Управіміся, нідзе не дзеясціна... трава етая.

Калі ён паваліўся ў траву калі вода, нахілаўся, лішчотна паглядзіла на галава. Кончыкі губ не крывіліся, як з болі.

— Гаротнік ты мой!.. Надзея ты мая яснай!..

\*\*\*

Пад вечар стары Чарнушка і Васіліва маці сабраліся ў сляю. Маці трэба было ехаць, каб накарміць Валодзьку, падаць карову, дагледзець гаспадарку. У Чарнушку ж дома была хворая жонка.

Хведка і Ганна заставаліся начаваць на дудзе. Заставаліся тут і біклажы, і кася, і латаная свята. — На што ж вазіць туды-сюды без прычыны! — Трымаўся кала Васіля, — наказаў Чарнушка даччы, сесці на калёсы. — І ты, Васіль, глядзі на імі. Дзеўка яна — дзеўка, і малое... Маці, задаволеная тым, што Чарнушка ўдзёўся падзеці, ахвотна падтрымала:

— Жывіце дружныя!

Васіль прамаўчаў. Але калі калёсы схаваліся ў лес, ён адчуў, што нічога горшага, як застацца адзіму з Ганнаю тут, не можна было б і прыдумець. Леш бы і ён паехаў дамоў, чым начаваць тут з ёю!.

Галоўны рэдактар Янка ШАХАГОЎСКІ.  
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗАРУ, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШЫНОВІЧ (адказны сакратар), Пётр ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.